

Istraživanje stavova stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica

Diklić, Igor

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:967411>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

EKONOMSKI FAKULTET

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija - smjer Turizam

DIPLOMSKI RAD

**ISTRAŽIVANJE STAVOVA STANOVNIKA ZAGREBA O
RAZVOJU ZIMSKOG SPORTSKOG TURIZMA NA
PODRUČJU PARKA PRIRODE MEDVEDNICA**

Igor Diklić

Zagreb, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

EKONOMSKI FAKULTET

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija - smjer Turizam

DIPLOMSKI RAD

**ISTRAŽIVANJE STAVOVA STANOVNIKA ZAGREBA O
RAZVOJU ZIMSKOG SPORTSKOG TURIZMA NA
PODRUČJU PARKA PRIRODE MEDVEDNICA**

MASTER THESIS

**EXAMINING ATTITUDES OF
ZAGREB RESIDENTS ON THE DEVELOPMENT OF
WINTER SPORTS TOURISM IN THE
MEDVEDNICA NATURE PARK**

Student: Igor Diklić

JMBAG: 0067569299

Kolegij: Specifični oblici turizma

Mentor: Prof.dr.sc. Oliver Kesar

Zagreb, rujan 2022.

Sažetak

Park prirode Medvednica jedan je od najpoznatijih i najposjećenijih Parkova prirode u Hrvatskoj. Od iznimnog je značaja za lokalno stanovništvo i motivacija brojnim turistima koji u sve većem broju posjećuju grad Zagreb. Na vršnom području planine, odmah ispod najvišeg vrha Parka, nalazi se Skijalište Sljeme. Skijalište je od iznimnog značaja za Zagreb, najvećeg grada u regiji te bitnog emitivnog mjesta s daleko najvećim brojem skijaša u Republici Hrvatskoj. I PP Medvednica i pripadajuće skijalište omiljeno je izletišta lokalnog stanovništva, glavna baza svima koji se natjecateljski ili rekreativno bave skijanjem, a ima i dugu tradiciju zimskih sportova. Zimski sportski turizam specifičan je oblik zbog lokacije održavanja, ali i brojnih obilježja koja ga izdvajaju od ostalih specifičnih oblika turizma.

Kako se zaštićeno područje Medvednice osjetljiv prirodni resurs, svaki daljni razvoj turizma predstavlja narušavanje izvornog šumskog područja. Shodno tome, samom Parku prirode, razvoju skijališta u zaštićenom području te održivom razvoju posvećeno je treće poglavlje. Za istraživanje percepcije lokalnog stanovništva koristilo se primarno istraživanje kako bi se saznalo kakvi su stavovi o sadašnjoj ponudi te daljnjem razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka. Istraživanje dobiva na značaju uzimajući u obzir izgradnju nove žičare, sve jači utjecaj klimatskih promjena, ukidanje muške utrke FIS Snježne kraljice, najvišeg ranga natjecateljskog skijanja te brojna pitanja o financiranju infrastrukture na području Parka.

Primarno istraživanje je pokazalo kako je skijanje vrlo popularna aktivnost na području Parka za lokalno stanovništvo, a manje za turiste kao dio dodatne ponude Zagreba. Ispitanici također shvaćaju koje su ekonomske i društvene (ponajprije zdravstvene, ali i promocija grada) koristi razvoja zimskog turizma, ali su svjesni i negativnog ekološkog utjecaja te prijetnje u obliku klimatskih promjena. Također, smatraju kako je nužno unaprijediti infrastrukturu samog skijališta za daljnji razvoj.

Ključne riječi: zimski sportski turizam, Park prirode Medvednica, stavovi stanovnika Zagreba, Skijalište Sljeme

Summary

The Medvednica Nature Park is one of the most famous and most visited Nature Parks in Croatia. It is of exceptional importance for the local population and for the many tourists who are increasingly visiting the city of Zagreb. On the summit area of the mountain, just below the highest peak of the Park, is the Sljeme Ski Resort. The ski resort is of exceptional importance for Zagreb, the largest city in the region and an important broadcasting center with by far the largest number of skiers in the Republic of Croatia. Like PP Medvednica, the ski resort is a favorite excursion destination of the local population, the main base for all those who ski competitively or recreationally, and has a long tradition of winter sports. Winter sports tourism is a specific form due to the location of the event, but also numerous features that distinguish it from other specific forms of tourism.

As the protected area of Medvednica is a sensitive natural resource, any further development of tourism represents a violation of the original forest area. Accordingly, the third chapter is dedicated to the Nature Park itself, the development of ski resorts in the protected area and sustainable development.

Primary research was used to investigate the perception of the local population in order to find out what their views are about the current offer and the further development of winter sports tourism in the Park area. The research gains importance by taking into account the construction of a new cable car, the increasing impact of climate change, the cancellation of the FIS Snow Queen men's race, the highest level of competitive skiing, and numerous questions about the financing of infrastructure in the Park area.

Primary research has shown that skiing is a very popular activity in the Park area for local residents, and less so for tourists as part of Zagreb's additional offer. The respondents also understand the economic and social (primarily health, but also promotion of the city) benefits of winter tourism development, but they are also aware of the negative environmental impact and threat in the form of climate change. They also believe that it is necessary to improve the infrastructure of the ski resort itself for further development.

Keywords: winter sports tourism, Medvednica Nature Park, attitudes of Zagreb residents, Ski resort Sljeme

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je seminarski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

Zagreb, 15.2.2022.

(mjesto i datum)

SADRŽAJ

1.Uvod	8
1.1.Definiranje obuhvata istraživanja	8
1.2.Ciljevi istraživanja, izvori podataka i korištene metode	8
1.3.Struktura rada	9
2.Obilježja i odrednice razvoja zimskog sportskog turizma	10
2.1.Pojmovno određenje zimskog sportskog turizma	10
2.2.Elementi ponude u zimskom sportskom turizmu	13
2.3.Prosječna obilježja potražnje za zimskim sportskim turizmom	16
2.4.Učinci razvoja zimskog sportskog turizma	18
2.4.1. Ekonomski učinci	18
2.4.2. Društveni i ekološki učinci	19
2.5.Dosegnuti stupanj razvoja zimskog sportskog turizma u Hrvatskoj	25
3.Analiza razvoja zimskog sportskog turizma u P.P. Medvednica	28
3.1.Opća, geografska i turistička obilježja Parka	28
3.1.1.Prometna povezanost	29
3.1.2.Klimatske i geomorfološka obilježja	29
3.1.3.Turistički resursi i atrakcije	30
3.1.4.Upravljanje zaštićenim područjem	32
3.2.Obilježja dosadašnjeg razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka	36
3.2.1.Povijesni presjek razvoja	36
3.2.2.Aktualni kapaciteti skijališta i pratećih ugostiteljskih objekata	37
3.2.3.Analiza broja posjetitelja i njihovih obilježja	40
3.3.Utjecaj FIS “Snježne kraljice” na zimski sportski turizam na području Parka	41
3.4.Elementi održivosti razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka	43
3.4.1.Ekonomska održivost	43
3.4.2.Ekološka i društvena održivost	45
4.Primarno istraživanje: Istraživanje stavova stanovnika Zagreba o daljnjem razvoju zimskog sportskog turizma u Parku prirode Medvednica	48
4.1.Predmet i cilj istraživanja	48
4.2.Uzorak istraživanja	49
4.3.Analiza podataka i interpretacija rezultata istraživanja	49
4.4.Kritički osvrt na budućnost razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka	67
5.Zaključak	70
Literatura	73
Popis slika	77
Popis tablica	77

Popis grafičkih prikaza	77
Prilozi	79
Životopis	84

1. Uvod

1.1. Definiranje obuhvata istraživanja

Ovo istraživanje bavi se stavovima stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica. Predstavljena su obilježja i odrednice razvoja zimskog sportskog turizma na temelju dostupne literature, analiziran je dosadašnji razvoj turizma u PP Medvednica s naglaskom na razvoj zimskog sportskog turizma te je provedeno primarno istraživanje. Ispitanici su bili stanovnici grada Zagreba, a ispitivanje je provedeno u razdoblju 2 tjedna u lipnju 2022. godine. Analizirani su podaci i interpretirani su rezultati provedenog istraživanja te je na kraju dan kritički osvrt na budućnost razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka.

1.2. Ciljevi istraživanja, izvori podataka i korištene metode

Svrha nastanka ovog rada bila je istražiti kakvi su stavovi stanovnika grada Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma u zelenoj oazi Parka prirode Medvednice. Tema ovog istraživanja je vrlo aktualna zbog sve izraženijeg utjecaja klimatskih promjena na skraćivanje sezone zimskih sportova na prostoru Parka, puštanja u promet nove žičare koja će znatno povećati posjećenost samog Parka i skijališta na tom prostoru te utjecati svega toga na bioraznolikost i opteretni kapacitet zaštićenog područja. Također je aktualno pitanje financiranja rada i održavanja skijališta te skijaških natjecanja koja se ondje održavaju.

Istraživanje je provedeno pomoću online anketnog upitnika koji je metodom snježne grude bio podijeljen stanovnicima grada Zagreba te su se pomoću Google obrasca prikupili podaci. Očekuje se da će se rezultati ovog istraživanja moći koristiti u cilju daljnjih istraživanja o razvoju zimskog turizma na području, a vezano uz buduća ulaganja i unaprjeđenje turističke ponude, kao i o svim povezanim pitanjima o razvoju turizma na području Parka. Za teorijski dio rada bila je korištena tzv. metoda istraživanja za stolom u cilju prikupljanja relevantne domaće i strane literature vezane uz tematiku razvoja zimskog sportskog turizma. Sekundarni podaci prikupljali su se iz službenih izvora kao što su

Javna ustanova PP Medvednica, Instituta za turizam Zagreb, Državnog zavoda za statistiku i drugih nadležnih institucija. U aplikativnom dijelu rada koristilo se online anketno istraživanje u cilju prikupljanja primarnih podataka na prigodnom uzorku. Od ostalih metoda koristile su se metoda indukcije, metoda deskripcije, metoda uzorka te statistička metoda.

1.3. Struktura rada

Rad je strukturiran u tri glavne cjeline. U prvoj cjelini prikazana su obilježja i odrednice razvoja zimskog sportskog turizma u smislu ponude i potražnje te učinci koji proizlaze iz njegova razvoja. U drugom dijelu rada analiziran je razvoj zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica, opća obilježja razvoja ovog oblika turizma kao i pripadajući elementi održivosti. Treći dio rada posvećen je primarnom istraživanju stavova stanovnika Grada Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka. U konačnici, cilj ovog istraživanja je, na temelju prikupljenih podataka o samom Parku i stavova lokalnog stanovništva, sagledati elemente održivosti budućeg razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka.

2. Obilježja i odrednice razvoja zimskog sportskog turizma

2.1. Pojmovno određenje zimskog sportskog turizma

Za razliku od masovnih oblika turizma koji putem ekonomije obujma nastoje maksimizirati broj turista u određenoj destinaciji, svaki specifični oblik turizma ima svoju osnovnu motivaciju za privlačenje potražnje koja se razlikuje od drugih oblika. Ta osnovna motivacija usmjerava potražnju prema određenoj ponudi.¹ U suvremeno doba razvoja turizma traži se upravo ta specifična motivacija te izrazita diferencijacija turističkog proizvoda u suprotnosti s masovnim turizmom koji je svoj vrhunac doživio pred kraj 20. stoljeća. Neki od najznačajnijih specifičnih oblika turizma su:

- Ekoturizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni turizam
- Nautički turizam
- Manifestacijski turizam
- Sportski turizam
- Lovni i ribolovni turizam
- Kongresni turizam
- Mračni turizam
- Eno-gastronomski turizam...

Sportski turizam jedan je od najznačajnijih specifičnih oblika turizma, posebice u suvremeno doba. Razdoblje je to razvoja sporta kao industrije, povećanje općenitog interesa za sport, ali i povećane brige za zdravlje pojedinca. Period nakon završetka Drugog svjetskog rata protekao je relativno mirno u odnosu na vremena prije te velik dio ljudi više ne mora strahovati za egzistencijalne probleme. Upravo se tada veća pažnja pridaje slobodnim aktivnostima te organizaciji kvalitetnog slobodnog vremena u kulturi, sportu i obrazovanju. Uz povećanu brigu za fizičko i psihičko zdravlje, ubrzan razvoj i rast popularnosti sportskog turizma, pogotovo onog s rekreativnim motivima, nije nikakvo iznenađenje.

¹ Bartoluci M. (2013.), Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva, Zagreb, Školska knjiga, str. 188

Različiti autori drugačije sistematiziraju sportsko rekreativni turizam, no u definiranju uglavnom prevladavaju 3 pristupa: sa stajališta aktivnosti, sa stajališta organizacije sportskog turizma ili sa stajališta motivacije². Autori također navode razliku između aktivnog i pasivnog sportskog turizma. Aktivni sportski turizam podrazumijeva sudjelovanje u natjecanjima i sportskim aktivnostima, dok pasivni sportski turizam podrazumijeva prisustvovanje nekom sportskom događaju kao promatrač, odnosno gledatelj.

Tablica 1. Oblici sportsko rekreativnog turizma su slijedeći:

Natjecateljski sportski turizam	Razumijeva sva putovanja radi sudjelovanja u određenim sportskim natjecanjima, od domaćih do međunarodnih. Velik broj ljudi putuje na sportske događaje "biti prisutan". Sudionici su ovog oblika sportskog turizma sportaši, treneri, pomoćno osoblje te gledatelji sportskih događaja.
Zimski sportsko-rekreacijski turizam	Razlika između zimskog i ljetnog sportsko-rekreacijskog turizma odnosi se ponajprije na mjesto provođenja aktivnosti. U zimskom turizmu aktivnosti se provode u planinskim zimskim centrima, ali i na moru te u ruralnom prostoru. Najčešće aktivnosti na snijegu i ledu: skijanje, skijaško trčanje, klizanje, igre, planinarenje, šetnje i dr.
Ljetni sportsko-rekreacijski turizam	Sudionici su sportaši i rekreativci koji se na svom odmoru žele baviti određenim sportsko-rekreacijskim aktivnostima. Ovaj oblik sportsko-rekreacijskog turizma provodi se na odmoru u destinacijama raznim sportsko-rekreacijskim aktivnostima: plivanjem, veslanjem, ronjenjem, a u planinskim predjelima planinarenjem, hodanjem i sličnim aktivnostima

Izvor: Bartoluci M. (2013.), Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva, Zagreb, Školska knjiga, str. 200

² Ibid, str.199

Zimski turizam, kao tematski okvir različitih specifičnih oblika turizma, dodatno naglašava rekreacijsku i zdravstvenu funkciju turizma³. Zdravstvena funkcija očituje se u povezanosti s destinacijama uglavnom višima od 1.000 metara nadmorske visine⁴, odmičući se od zagađenja urbanih područja. Čist zrak, voda, nepristunost teške industrije, okruženost prirodom neki su od preduvjeta za kvalitetno ispunjenje zdravstvene funkcije. Što se rekreacijske funkcije tiče zimski se turizam ponajviše vežu sportske aktivnosti poput skijanja, snowboardinga, skijaškog trčanja, sanjkanja i drugih aktivnosti na snijegu i ledu. Za razliku od ljetnog sportsko rekreativnog turizma, zimski se više povezuje s visoko zahtjevnim sportsko-rekreacijskim aktivnostima, podrazumijeva bolju fizičku i psihičku spremu sudionika, ali i određeno iskustvo te specifičnu tehničku pripremljenost. Skijanje, bordanje ili klizanje i ostale zimske aktivnosti zahtijevaju dobru koordinaciju te se u pravilu ne mogu naučiti bez prisustva profesionalnog trenera, stručne osobe ili iskusnog sportaša. Sportovi poput planinarenja pak zahtijevaju “hladnu glavu”, vrhunske pripreme, veliko iskustvo i smirenost. Sve su to odlike koje se usavršavaju godinama te dodatno obogaćuju, ali i smanjuju potražnju za ovakvim aktivnostima koja nikada neće, ali zbog navedenih razloga niti ne može dostići masovnu razinu, primjerice, ljetnog turizma.

Osim već navedenih aktivnosti poput skijanja, snowboardinga, skijaškog trčanja, sanjkanja i drugih zimski turizam podrazumijeva brojne podvrste “osnovnih snježnih sportova”, ali i sam boravak u planinama zimi, bez sportsko rekreativnog karaktera. Tako su sve popularnije podvrste skijanja *ski cross*, disciplina u kojoj se četiri natjecatelja istovremeno utrkuju po stazi s unaprijed postavljenim skokovima i preprekama te neki skijaški centri uređuju staze upravo prilagođene turističkoj potražnji zainteresiranoj na taj sport (npr. Val Thorens); *moguls*, disciplina u kojoj se sportaš spušta po stazi punoj grba te izvodi 2 skoka te brojne druge podvrste, rapidno rastuće popularnosti. Brojne podvrste susrećemo i u sanjkanju pa tako možemo svjedočiti porastu staza za *skeleton* (glava je na sanjakama naprijed), “originalno” sanjkanje (noge naprijed) te *bob* (oblik “autića” za 2-4 osobe), naravno ublaženih i prilagođenih za rekreativno bavljenje tim sportovima. Iako su sportske aktivnosti u prvom planu kad je riječ o zimskom turizmu, ne treba zaboraviti sam boravak u planinskom mjestu bez sportsko rekreacijskih motiva koji naglašava opuštanje uz predivne krajolike te poboljšanje psihofizičkog stanja pojedinca.

³ Ibid, str. 199

⁴ Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici, (2007.), Turizam i sport: razvojni aspekti, Zagreb, Školska knjiga, str.109

2.2. Elementi ponude u zimskom sportskom turizmu

Presudnu važnost u zimskom sportskom turizmu imaju zimski sportski centri odnosno destinacije koje Bieger i WTO definiraju kao “geografske, ekonomske i socijalne jedinice koje se sastoje od svih kompanija, organizacija, aktivnosti, područja i instalacija koji zadovoljavaju specifične potrebe zimskih turista”⁵ Mnogo različitih ponuđača usluga, od hotelijera, privatnih iznajmljivača, ugostitelja, prijevoznika, djelatnika kompanije vučnica do trenera i drugih uključenih u ponudu, mora djelovati sinkronizirano kako bi na optimalan način zadovoljili potrebe gostiju. Prisutan je zajednički interes te je ponuda orijentirana prema istim kupcima. Upravo su zbog navedenih razloga zimski skijaški centri u Europi uglavnom organizirani kao dionička društva ili holdinške kompanije.⁶

U svijetu postoji više od 6.000 skijaških centara, od kojih je gotovo 4.000 u Europi, kolijevki zimskih sportova.⁷ Prema broju posjetitelja, kvaliteti staza i terena te organizaciji samog turizma treba izdvojiti Francusku, Austriju, Švicarsku, Kanadu, Japan i SAD. Određene razlike postoje u financiranju i vlasništvu skijaških centara po svjetskim regijama. Kako navodi Bartoluci, skijaški centri u Europi uglavnom su u vlasništvu velikog broja manjih dioničara, poput same regije u kojoj se skijalište nalazi, ugostitelja, farmera i drugih dok su centri u Americi uglavnom u vlasništvu jedne velike kompanije.⁸ Tako je na primjer, za izradu novog ski lifta u francuskom skijalištu Tri doline (Les 3 Vallees), najvećem i najkvalitetnijem skijaškom centru na svijetu (World ski awards⁹) za povezivanje mjesta Orelle i Val Thorens zaslužna regija *Region Auvergne Rhone-Alpes*, zajedno sa brojnim manjim dioničarima.

⁵ Flagestad, H. (2001.), *Strategic Success in Winter Sports Destinations: A Sustainable Value Creation Perspective*, Oslo School of Management, str. 450

⁶ Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici, (2007.), *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Zagreb, Školska knjiga, str. 109

⁷ Bartoluci M., Škorić, S. (2009.), *Menadžment sportskog i nautičkog turizma*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, str. 156

⁸ Ibid, str. 156

⁹ World Ski Awards, preuzeto sa: <https://worldskiawards.com/award/world-best-ski-resort> 20.4.2022.

Skijaški je sport, naravno, najznačajniji dio zimskog sportskog turizma pa su tako bitne karakteristike skijališta kombinacija prirodnih elemenata poput nadmorske visine, kvalitete snijega, količine snježnih padalina, dubine snijega, broja sunčanih sati te umjetnih elemenata poput broja kilometara skijaških staza, uređenost staza, kvaliteta snijega, širina staza, gužve, kapacitet skijaških vučnica po satu, kvaliteta i brzina vučnica itd. No, osim infrastrukture i elemenata izravno povezanih sa sportovima na snijegu, vrlo su bitni i dodatni sadržaji koji upotpunjuju ponudu i osiguravaju privlačnost destinacije tokom cijele godine. Skijaški centri sve više ulažu u sportske dvorane, fitness centre, wellness, zabavne sadržaje te razna događanja. Broj turista koji ne skija ne igra značajnu ulogu u ukupnom broju posjetitelja skijaških centara, no nikako nije zanemariv, te raste iz godine u godinu, potaknut sve manjim brojem skijaških dana uzrokovanih globalnim zatopljenjem. Zimski sportski centri itekako mogu funkcionirati i u ljetnim mjesecima što zorno prikazuje primjer Austrije, “najsijaškie” nacije svijeta, koja otprilike jednak broj dolazaka bilježi u zimsko i ljetno doba. Dodatni sadržaji također obogaćuju ponudu, produžuju sezonu, ali i otvaraju vrata novoj potražnji. Tako mnogo skijališta u Austriji koristi komparativne prednosti poput izvora ljekovitih voda te u ponudu uključuju i terme, vodene parkove i zdravstveni turizam. Primjer je Bad Kleinkirchheim, čiji slogan glasi “Sa staza u terme”, a iz otvorenog bazena na početnoj stanici žičare mogu se promatrati skijaške staze. Dodatni sportski sadržaji također dodatno obogaćuju ponudu te donose brojne ekonomske i društvene koristi. Već spomenuto mjesto Val Thorens u Francuskoj, dio najvećeg povezanog skijaškog kompleksa Les 3 Vallees, 2022. godine ulaže značajna sredstva u nadogradnju postojećeg sportskog centra, koji je već ranije bio na zavidnoj razini, ali će proširenje dodati još veću kvalitetu, spa centar, bazene, stolni tenis, igrališta za tenis, dvorane za poslovne konferencije i brojne druge sadržaje.¹⁰

Što se strukture zaposlenika tiče, u zimskim sportskim centrima susreću se klasični i posebni stručni kadrove.¹¹ Klasični stručni kadrovi su oni prisutni i u ostalim oblicima turizma poput kuhara, spremačice, menadžera hotela, svih drugih kadrova ugostiteljstva, turističkog vodiča, direktora turističke zajednice i dr. Posebni se stručni kadrovi vežu uz stručnjake školovane na fakultetima za sport, visokim školama ili stručnjake educirane za vođenje grupa i poduku. To

¹⁰ Val Thorens, <https://www.valthorens.com/en/> 28.4.2022.

¹¹ Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici, (2007.), Turizam i sport: razvojni aspekti, Zagreb, Školska knjiga, str. 109

su treneri i učitelji skijanja te drugih sportova na snijegu, skijaški vodiči, organizatori raznih programa i sl.

Dio ponude u zimskom sportskom turizmu svakako su i smještajni kapaciteti i drugi ugostiteljski objekti. Oni su najčešće dio ranije spomenutih zimskih sportskih centara te funkcioniraju kao mreža neovisnih poduzeća sa zajedničkim resursima i ciljevima pod zajedničkim upravljanjem destinacija, destinacijskih menadžment kompanija odnosno turističkih zajednica na lokalnoj ili regionalnog razini. Apartmanski i hotelski smještaj imaju najveći udio u ukupnim kapacitetima zimskog turizma, a značajan je i privatni smještaj. Udio pojedinih smještajnih kapaciteta razlikuje se između država i zimskih centara, no veća skijališta, odnosno veći zimski centri orijentirani na masovniji turizam imaju veći udio apartmanskog smještaja ili hotela srednjih kategorija, dok ona manja ili luksuznija broje više hotela visoke kategorije ili raskošnih obiteljskih vila.

Švicarska, primjerice, u svom službenom marketingu naglašava pojam “Hotel snježnih sportova”, posebnih smještajnih kapaciteta koji ispunjavaju određene kriterije (partnerstva s kompanijama žičara, školama skijanja i penjanja, posebnim dućanima, od smještaja do skijališta treba se stići za manje od 20 minuta posebnom autobusnom linijom za skijaše, zasebna prostorija za skijašku opremu, obilan doručak i ručak za ponijeti, posebne mašine za pranje skijaške odjeće te detaljne informacije o visini snijega i vremenu na skijalištu) za zadovoljavanje specifičnih želja potražnje¹²

2.3. Prosječna obilježja potražnje za zimskim sportskim turizmom

Broj skijaša na svijetu vrlo je teško točno utvrditi zbog niza otežavajućih faktora. Ne postoji službena organizacija na svjetskoj razini koja bi pratila promjene i standardizirala heterogene podatke iz različitih područja. Također je zahtjevno pitanje “Tko su uopće skijaši?”. Ubrajaju li se među skijaše i ostali sportovi na snijegu poput snowboardinga pod nekim novim

¹² My Switzerland, Criteria for Snow Sport Hotels
<https://www.myswitzerland.com/en/accommodations/hotels/snow-sports-hotels/> 12.6.2022.

zajedničkim nazivom? Ubrajaju li se oni koji su barem jedanput probali stati na skije ili samo oni koji redovito prakticiraju ovaj sport? Kao specifičan sport vrlo udaljen od emitivnih tržišta pa i samog boravišta skijaša, podrazumijeva li redovito bavljenje barem jedan odlazak u skijaški centar godišnje? Međutim, postoje određene službene statistike i neslužbeni relevantni podaci koji mogu na kvalitetan način približiti pravo stanje.

Na primjer u udžbeniku Bartoluci, Čavlek, i suradnici (2007.), razvojni aspekti spominje se procjena od 70 milijuna skijaša u 2005. godini. Od toga je najveći broj u Europi, oko 30 milijuna, zatim u Sjevernoj Americi, 20 milijuna, slijedi Japan sa 14 milijuna dok je preostalih 6 milijuna raspoređeno u ostatku svijeta, primarno među bogatijim stanovništvom Azije i Južne Amerike¹³. Od novijih podataka dokument “2020 International Report on Snow & Mountain Tourism” spominje 135 milijuna skijaša koji u godini dana posjete skijaške centre oko 400 milijuna puta¹⁴. Prema podacima Statiste u Europi najviše skijaša dolazi iz Njemačke, a slijede Francuska, Italija, Velika Britanija, Poljska i Rusija.¹⁵ Velike manifestacije, poput Olimpijskih igara, također znatno utječu na povećanje potražnje za skijanjem, tako neke neslužbene procjene spominju brojku od 3-6 milijuna Kineza koji će se početi baviti zimskim sportovima zahvaljujući infrastrukturi i imidžu Olimpijskih igara u Bejingu 2022, a u sklopu priprema za Igre i maksimizacije ekonomskih i društvenih koristi nakon Igara Statistički zavod Kine spominje 346 milijuna građana koji su došli u dodir sa zimskim sportovima¹⁶.

Zimski sportovi kojima se bavi velika većina turista spadaju u tzv. *soft adventure* oblike turizma. Pojačan interes za aktivnim bavljenjem odmora jedan je od najbrže rastućih trendova potražnje te samim time raste i interes za zimskim sportovima. Obilježja *soft aventura*

¹³ Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici, (2007.), Turizam i sport: razvojni aspekti, Zagreb, Školska knjiga, str. 111

¹⁴ Laurent Vanat – 2020 International Report on Snow & Mountain Tourism - Overview of the key industry figures for ski resorts April 2020, str. 6

¹⁵ Statista, Number of people who ski in Europe as of 2021, by country <https://www.statista.com/statistics/801008/europe-number-of-people-skiing-by-country/> 12.6.2022.

¹⁶ Facts and figures: How Beijing 2022 is transforming winter sport in China, International Olympic Committee, preuzeto sa:

<https://olympics.com/ioc/news/facts-and-figures-how-beijing-2022-is-transforming-winter-sport-in-china>

21.4.2020.

turista su bavljene "sigurnim" sportskim aktivnostima poput kampiranja, vožnje kaunom, rafting, jahanje, skijanje i slično. Osim što su sve aktivnosti relativno sigurne, ne zahtijevaju visoku fizičku i psihičku spremu te izvrsnu tehničku podkovanost. Potražnja zimskih sportova zahtijeva nešto veću pripremljenost, tehničku potkovanost i uključuje veći rizik od klasičnog primjera *soft adventure* turista, no ipak se zbog relativne sigurnosti i organiziranosti zimskih centara može svrstati u *soft adventure* turizam.

Europski turisti u velikom broju orijentirani upravo avanturističkom turizmu, te taj oblik turizma generira čak dvije trećine turističke potrošnje u samoj destinaciji¹⁷. S obzirom da potražnja dolazi iz razvijenih zemalja viših primanja, a i sam turizam se razvija u bogatim područjima, turistička potrošnja po danu je značajna te iznosi oko 350 eura¹⁸.

2.4. Učinci razvoja zimskog sportskog turizma

2.4.1. Ekonomski učinci

Ekonomski učinci u zimskom sportskom turizmu posebno su izraženi zbog niza razloga. Najrazvijenije destinacije zimskog sportskog turizma, odnosno zimski sportski centri, nalaze se u državama poput Austrije, Švicarske, Francuske, Njemačke, Norveške, Švedske, SAD-a i Kanade. Kako sve navedene zemlje spadaju u sam vrh najrazvijenijih država svijeta logično je da kvalitetom i razvojem svoga proizvoda imaju potencijal generirati vrlo visoke ekonomske učinke.

Nadalje, potražnja koja se bavi zimskim sportovima pretežno je više platežne moći, a kako je ranije spomenuto, dolaze iz emitivnih područja vrlo visokih primanja. Već je spomenuta statistika kako u Europi, prema kvantitativnim pokazateljima potražnje za zimskim turizmom, odnosno broju skijaša, prednjače Njemačka, Francuska, Italija, Velika Britanija, Poljska i Rusija.¹⁹

¹⁷ CBI.eu, "The European market potential for adventure tourism"
<https://www.cbi.eu/market-information/tourism/adventure-tourism/adventure-tourism/market-potential>
13.6.2022.

¹⁸ Ibid

¹⁹ Statista, "Number of people who ski in Europe as of 2021, by country"
<https://www.statista.com/statistics/801008/europe-number-of-people-skiing-by-country/> 12.6.2022.

Funkcija zapošljavanja kod zimskog sportskog turizma je također izražena. Daje nove mogućnosti zapošljavanja lokalnom, vrlo često ruralnom, stanovništvu te smanjuje iseljavanje. Mogućnosti zapošljavanja su i veće zbog postojanja, izuzev klasičnih stručnih kadrova poput konobara, kuhara, čistača, posebnih stručnih kadrova. Skijaški centri zapošljavaju velik broj trenera za zimske sportove, vodiča za off-piste skijanje, uređivača staza, liječničke pomoći, djelatnika koji osiguravaju rad žičara, sjedežnica i vučnica i slično, kadrove koje su vezani upravo za zimski skijaški turizam.

Nužno je spomenuti i razvoj slabije razvijenih područja, tj. kretanje kapitala iz velikih emitivnih, urbanih regija prema onima ruralnog tipa, slabije razvijenim regijama. Kako je već spomenuto, područja zimskih skijaških centara uglavnom su područja odvojena od urbanih sredina, vrlo mali gradovi ili manja mjesta na većim nadmorskim visinama koja su ekonomski potencijal razvoja svoje lokalne zajednice iskoristila u turizmu.

Negativni ekonomski učinci očituju se u visokim troškovima poslovanja zimskih skijaških centara koji uključuju izgradnju i održavanje žičara, sjedežnica i vučnica, kupnju i održavanje ratraka za uređivanje staza, osiguranje vode za umjetni snijeg, izgradnja i održavanje prometnih putova, dopremanje resursa na veliku nadmorsku visinu itd. Zato nije rijedak slučaj napuštenih zimskih skijaških centara koji jednostavno nisu mogli osigurati profitabilno poslovanje poput hrvatske Bjelolasice ili brojnih američkih skijališta od kojih je Fortress Mountain jedno od značajnijih.

Manjak snijega i globalno zatopljenje također je jedan od većih izazova s kojima se susreću zimski sportski centri. Kraća sezona uzrokovana klimatskim promjenama izrazito utječe na smanjenje ekonomskih koristi, no osim što skraćuje sezonu smanjuje kvalitetu i dubinu snježnog pokrivača što posljedično utječe na samo iskustvo turista i smanjuje zadovoljstvo. Nedostatak snijega (kao u zimi 2010./2011. u Alpskom području), smanjenje snježnog pokrivača i visine snijega²⁰, te smanjenje pouzdanosti snijega mogli bi dovesti do manjeg broja posjetitelja i smanjenja prihoda, a time i imati ozbiljne ekonomske učinke na zimski

²⁰ Latenser, Martin & Schneebeli, Martin. (2003). Long-term snow climate trends of the Swiss Alps (1931-99). International Journal of Climatology, str. 742.

turistička odredišta u alpskom prostoru^{21 22}. Meier²³ procjenjuje godišnje ekonomske gubitke u švicarskom zimskom turizmu zbog klimatskih promjena na 1,9 do 2,45 milijardi USD (s obzirom na prosječni porast temperature od 2°C, 2030.-2050.).

2.4.2. Društveni i ekološki učinci

Društveni učinci razvoja zimskog turizma očituju se pozitivnim te negativnim posljedicama na sve sudionike u turizmu: lokalno stanovništvo, turisti, dionici, turistička ponuda, posrednici itd.

Među pozitivne društvene učinke ubrajaju se posljedice benefita koji proizlaze od razvoja turizma. Veći prihodi i veća zaposlenost povećavaju kvalitetu života lokalne zajednice. Kako su područja u kojima se razvija zimski turizam uglavnom odvojena od glavnih urbanih središta lokalno stanovništvo često napušta mjesto stanovanja zbog bolje mogućnosti pronalaska posla, kvalitetnijeg obrazovanja i više mogućnosti. Razvoj zimskog turizma omogućava upravo lokalnom stanovništvu ostanak u matičnom mjestu te razvija infrastrukturu, ne samo za turiste, već i za lokalno stanovništvo. Pozitivan društveni učinak je i dodir različitih kultura i običaja ljudi drugačijeg podrijetla. Iako se zimski turizam većinom odvija u “zapadnom svijetu” Europe i Sjeverne Amerike pa ovi pozitivni učinci nisu toliko naglašeni kao kod nekih drugih oblika turizma u kojima su te razlike mnogo veće, ipak se primjećuje širenje socio-kulturnih vidika domaćina i turista. Razvoj zimskog turizma može imati i pozitivan utjecaj na obnavljanju interesa za kulturu. Tradicija skijaških područja, ponajprije onih u Alpama, iznimno je bogata te se uz pravi način predstavljanja turistima i izbjegavanja komodifikacije kulture, odnosno korištenja tradicije i kulture u komercijalne svrhe, može prikazati na kvalitetan način, zadovoljavajući i turiste i lokalno stanovništvo

U negativne društvene učinke ubrajaju se prenapučenost mjesta i gužve na skijalištima. Zimski turizam privlači uglavnom turiste iz Europe većih platežnih mogućnosti te je u

²¹ Scott, D., McBoyle, G., & Minogue, A. (2007). Climate change and Quebec's ski industry. *Global Environmental Change*, 17(2), str. 182.

²² Unbehaun, W., Pröbstl, U., & Haider, W. (2008). Trends in winter sport tourism: challenges for the future. *Tourism Review*, 63(1), str. 38.

²³ R. Meier (1998.) Sozioökonomische Aspekte von Klimaänderung und Naturkatastrophen in der Schweiz. Zurich, Switzerland vdf Hochschulverlag, str. 207.

interesu ponude privući čim veći broj turista. Zimski sportski centri često su ograničeni i prostorom te ne mogu prihvatiti veći broj turista bez narušavanja stabilnosti lokalnog područja. Gužve na skijalištu, na skijaškim stazama i u redovima ispred žičara i vučnica smanjuje zadovoljstvo turista koje je ključno za ispunjenje ciljeva turističke ponude, potražnje i institucija. Povećanje interesa za kulturu može imati i negativne posljedice ukoliko se tradicija i kultura prikazuju u neizvornom obliku za zadovoljenje kratkoročnih komercijalnih potreba. Negativno ponašanje turista, nebriga za okoliš, buka, turistifikacija i slično pojave su prisutne u svim većim zimskim sportskim centrima te osim što snižavaju kvalitetu života mjesta i otežavaju dugoročni održivi razvoj, domaće stanovništvo počinje usvajati obrasce ponašanja turista te time nanose dodatnu štetu, tzv. demonstracijski efekt.

Ekološki učinci u razvoju zimskog turizma od iznimne su važnosti ponajprije zbog negativnih učinaka turizma u planinskim, često izvorno očuvanim područjima, ali i sve većeg utjecaja globalnog zatopljenja na skraćivanje sezone i debljine snježnog pokrivača, nužnog uvjeta za samu egzistenciju zimskog turizma. Tako će se u prvom dijelu razmatranja ekoloških učinaka pomnije prikazati utjecaji razvoja turizma u planinskim područjima u smislu izgradnje infrastrukture i njenog utjecaja na okoliš, negativan utjecaj turističkog ponašanja itd., dok će u drugom dijelu naglasak biti na klimatskim promjenama i njihovom utjecaju na zimski turizam.

Planinska područja su zbog svog specifičnog reljefa, velike nadmorske visine, problema u prometnoj povezanosti s urbanim područjima u suvremeno doba ipak ostala bolje očuvana nego što je to slučaj kod onih prirodnih resursa koji su dostupniji stanovništvu velikih gradova i emitivnim turističkim tržištima. Naravno da se narušavanje izvornog prirodnog okoliša nije izbjeglo, razvoj turizma, ali i industrije, negativno je utjecalo na očuvanje prirodnih resursa, no ipak planinska područja ostaju teže dostupna, čak i u suvremeno doba, tako da upravo ta područja bolje zadržavaju očuvanost prirode i okoliša, nego što je to slučaj s, primjerice, priobalnim područjima.

Utjecaj razvoja zimskog sportskog turizma na izvorno očuvana planinska područja može se promatrati kao izrazito negativan. Uglavnom su to područja koju su zbog svoj položaja, nadmorske visine i nepristupačnog reljefa čak i u suvremeno doba ostala relativno netaknuta ljudskom rukom tako da proizlazi zaključak da je svako mijenjanje izvornog okoliša, razvoj

infrastrukture, izgradnja cesta i slično velik negativni ekološki utjecaj. Razvoj infrastrukture zimskog sportskog turizma puno je širi od puke izgradnje smještajnih kapaciteta. Za izradu plana skijaških staza potrebno je pomno planirati rute na planinskom području, ali je krčenje šume i uništavanje svih prirodnih prepreka za skijašku stazu, koja zahtijeva potpuno čistu, odnosno ravnu podlogu, bez prepreka, neizbježno.

Iako je u posljednje vrijeme sve popularnije tzv. "off piste" skijanje, skijanje izvan uređenih područja, učinak na prirodu je minimalan, a iskustvo pripada aktivnostima "hard adventure" turizma, ipak su srž i gotovo nužna komponenta zimskih sportova ostale uređene staze i naprave koje prevoze skijaša iz doline na vrh planine. Nekoliko je vrsta skijaških naprava, među kojima su najznačajnije kabinske žičare, sedežnice i vučnice, a mogu se susresti i podzemni i nadzemni vlakovi, dizala i drugo. Svim tim napravama zajedničko je da im je primarni izvor energije električna energija, no kao sekundarni izvor koristi se dizel gorivo, okarakterizirano kao izrazito neprijateljsko prema okolišu. Električna energija, percipirana kao "zelenija" od dizel goriva ipak ima i negativan utjecaj jer je prosječnoj skijaškoj napravi potrebna vrlo velika količina energije da bi cijelo postrojenje uopće moglo funkcionirati.²⁴

Naravno da izgradnja smještajnih objekata također ima utjecaj na okoliš. Većina planinskih mjesta nisu veliki gradovi, već manja mjesta koja se razvojem zimskog turizma proširuju na bliska okolna područja. Proširenja mjesta ne nose sa sobom samo mijenjanje kvalitete okoliša neposrednog okolnog područja, nego stavljaju dodatni teret na prihvatne kapacitete mjesta koji, kao odgovor na proširenja, moraju znatno povećati svoju ponudu, izgraditi nove sadržaje, ugostiteljske objekte, povećati bolnice, banke i slično. Također, neka skijališta, ponajprije ona najveća u francuskim alpama, poput *Les 3 Valles*, *Val d'Isère*, *La Plagne*, *Les 2 Alpes*, su orijentirana na masovni zimski turizam te je uobičajeno vidjeti velike betonske zgrade usred planinskog područja.

Slika 1. Dio apartmanskog naselja u francuskom skijalištu Val Thorens

²⁴Skiinglab.com, "How does ski lifts work", <https://skiinglab.com/how-does-ski-lifts-work/>, 18.6.2022.

Izvor: Travelski, preuzeto sa:

<https://www.uk.travelski.com/appartement/location/appartement-la-vanoise-97374#BeginDate=29/04/2023&EndDate=06/05/2023> 11.5.2022.

Neodgovorno ponašanje turista ima negativan utjecaj u gotovo svim destinacijama svijeta, no ono je posebno izraženo u zaštićenim, odnosno očuvanim područjima kao što su ona planinska. Neodgovornim ponašanjem poput bacanja smeća u prirodu, kontakta sa životinjama, stvaranja dodatne buke, turisti u planinskim područjima izravno i trenutno utječu na okoliš. Pogotovo u područjima u kojima utjecaj turista ima veći značaj upravo zbog veće izvornosti, potrebno je educirati ne samo turiste, nego i zaposlenike o ekološki odgovornom ponašanju.

Predviđa se kako će klimatske promjene imati značajan učinak na zimski sportski turizam u Europi.²⁵ Topljenje europskih ledenjaka ne ograničava samo sportske aktivnosti, već narušava

²⁵ Pütz M., Gallati D., Kytzia S., Elsasser H., Lardelli C., Teich M., Waltert F., and Rixen C. "Winter Tourism, Climate Change, and Snowmaking in the Swiss Alps: Tourists' Attitudes and Regional Economic Impacts," *Mountain Research and Development* 31(4), str. 360., preuzeto sa: <https://bioone.org/journals/mountain-research-and-development/volume-31/issue-4/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1/Winter-Tourism-Climate-Change-and-Snowmaking-in-the-Swiss-Alps/10.1659/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1.full#i0276-4741-31-4-357-OcCCI> 11.5.2022.

atraktivnost Alpskog prostora.²⁶ Fokus potražnje prebacit će se na destinacije više nadmorske visine²⁷ koje mogu osigurati dužu sezonu te bolju kvalitetu snijega i skijaških staza. Prema istraživanju “Winter Tourism, Climate Change, and Snowmaking in the Swiss Alps: Tourists' Attitudes and Regional Economic Impacts”²⁸ koje je ispitivalo mišljenje turista tri švicarske destinacije zimskog turizma, čak je 88% ispitanika odgovorilo da je pouzdanost sniježnog pokrivača vrlo važna stavka pri odabiru skijaške destinacije. Pouzdanost prirodnog snijega definirano je “pravilom 100 dana”²⁹. To pravilo podrazumijeva da skijalište osigurava pouzdan prirodni snijeg ako ima najmanje 30 cm snijega za skijanje u najmanje 100 dana između 16. prosinca i 15. travnja u 7 od 10 godina³⁰. Porast temperature od 4°C do 2010. podigao je liniju pouzdanosti snijega s nedavne visine od 1.200 m na otprilike 1.800 m u Srednjim Alpama i na 2.100 m u Južnim Alpama³¹. Alternativa prirodnom snijegu je proizvodnja umjetnog snijega pomoću specifičnih naprava tzv. topova za snijeg te velikih količina vode. Gotovo sva europska skijališta uvela su sustave umjetnog zasnježivanja: dok je za ona na nižim nadmorskim visinama to postala nužnost, iznimka nisu niti više destinacije koje time znatno produžuju sezonu te nude skijanje u ljetnim mjesecima. U ranije spomenutom istraživanju³² prikazano je mišljenje turista o upotrebi umjetnog zasnježivanja. Istraživanje je podijelilo turiste u dvije kategorije: oni koji dolaze u švicarske zimske centre za vrijeme ljetnih mjeseci te oni koji dolaze zimi. “Zimski” turisti više od “ljetnih” podržavaju izradu umjetnog snijega (49% naprema 40%), ponajviše zbog kvalitete skijaških staza, klimatskih promjena te ekonomskih razloga. Ipak, ne može se pobjeći od negativnih

²⁶ [Organe consultatif sur les changements climatique, Advisory Body on Climate Change]. (2007.) Klimaänderung und die Schweiz 2050. Bern, Switzerland OcCC. preuzeto sa:http://www.occc.ch/reports/794_d.html 11.5.2022.

²⁷ Abegg, Bruno, et al. (2007.) "Climate change impacts and adaptation in winter tourism." *Climate change in the European Alps: Adapting winter tourism and natural hazards management*: str. 30. preuzeto sa:https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Climate+change+impacts+and+adaptation+in+winter+tourism.&publication_year=2007&pages=25-60 11.5.2022.

²⁸ Pütz M., et al. (2011.) "Winter Tourism, Climate Change, and Snowmaking in the Swiss Alps: Tourists' Attitudes and Regional Economic Impacts," *Mountain Research and Development* 31(4), str. 358, preuzeto sa:<https://bioone.org/journals/mountain-research-and-development/volume-31/issue-4/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1/Winter-Tourism-Climate-Change-and-Snowmaking-in-the-Swiss-Alps/10.1659/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1.full#i0276-4741-31-4-357-OcCC1> 11.5.2022.

²⁹ Pütz M., et al. (2011.) "Winter Tourism, Climate Change, and Snowmaking in the Swiss Alps: Tourists' Attitudes and Regional Economic Impacts," *Mountain Research and Development* 31(4), str. 357, preuzeto sa:<https://bioone.org/journals/mountain-research-and-development/volume-31/issue-4/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1/Winter-Tourism-Climate-Change-and-Snowmaking-in-the-Swiss-Alps/10.1659/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1.full#i0276-4741-31-4-357-OcCC1> 11.5.2022.

³⁰ Abegg B. (1996.) Klimaänderung und Tourismus: Klimafolgenforschung am Beispiel des Wintertourismus in den Schweizer Alpen. Zurich, Switzerland vdf Hochschulverlag.

³¹ Abegg, B., et al. (2007.) "Climate change impacts and adaptation in winter tourism." *Climate change in the European Alps: Adapting winter tourism and natural hazards management*: str. 35.

³² Ibid

učinaka tako da turisti smatraju kako su ekološki problemi te pretjerano korištenje resursa najveći nedostaci umjetnog pravljenja snijega.

2.5. Dosegnuti stupanj razvoja zimskog sportskog turizma u Hrvatskoj

Hrvatska nikad nije bila, niti kao dio vizije ne može postati skijališna, odnosno destinacija zimskog turizma, no ipak je dosegnut određen stupanj razvoja. Potpuno bi nerealno bilo stavljati Hrvatsku uz bok Alpskim zemljama ili misiju, viziju, ciljeve i strategiju Hrvatske kao turističke zemlje razvijati na snažnom zimskom turizmu, ponajprije zbog komparativnih prednosti, odnosno nedostataka. Zimski turizam je jedan od najpopularnijih vrsta turizma i najvažniji motiv dolaska turista na destinacijama iznad 1.000 metara nadmorske visine³³, a takve su destinacije prava rijetkost u Hrvatskoj: od skijaških centara samo Sljeme, Platak i Čelimbaša sramežljivo prelaze granicu od 1000 mnv. Razvoj najviše razine zimskog turizma zahtijeva i veliko područje koje može podnijeti skijašku infrastrukturu poput uređenja skijaških staza i prostora za žičare. U Hrvatskoj taj je potencijalni prostor ograničen tako da je nemoguće izgraditi veća skijališta. Skijališta Sljeme i Mukinje, primjerice, dio su Parka prirode Medvednica, odnosno Nacionalnog parka Plitvička jezera te su zakonom ograničene komercijalne, odnosno sve dodatne aktivnosti na zaštićenom području.

U drugoj polovici 20. stoljeća, kada su diljem svijeta skijališne destinacije doživljavale period najvećeg razvoja, bivša Jugoslavija je svoj zimski turizam temeljila na slovenskim i BiH destinacijama, koje imaju bolje komparativne prednosti i/ili bogatiju tradiciju bavljenja zimskim aktivnostima. Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984. godine bile su prekretnica u razvoju zimskog turizma na području bivše Jugoslavije te je uz razvoj zimskog turizma u Sloveniji, naglasak stavljen na Bosnu i Hercegovinu, dok je Hrvatska za vrijeme najvećeg rasta ponude zimskog sportskog turizma ostala u “drugom planu”³⁴.

Broj kilometara skijaških staza jedan je od najznačajnijih pokazatelja razvoja zimskog turizma, ali i same kvalitete skijališta. Skijališta s više kilometara staza imaju mnogo

³³ Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici, (2007.), Turizam i sport: razvojni aspekti, Zagreb, Školska knjiga, str. 109

³⁴ Jahorina.com, preuzeto sa: <https://www.oc-jahorina.com/istorija-skijanja-na-jahorini/> 10.6.2022.

varijacija u težini i strmini koje zadovoljavaju najširi spektar potražnje, bolje mogu riješiti problem gužvi, a prisutan je i atraktivan subjektivan doživljaj putovanja po međusobno udaljenim vrhovima samo pomoću skija i skijaških žičara. Bolja svjetska skijališta imaju više od 100 kilometara skijaških staza, dok ona najveća broje između 400 i 600 km.³⁵ U Hrvatskoj ne postoji niti jedno skijalište koje se približilo broju od 10 kilometra staza, dok značajnija skijališta u Sloveniji i Bosni i Hercegovini imaju više od 20 km skijaških staza. Detaljnija usporedba Skijališta Sljeme, najvećih svjetskih skijališta te odabranih skijališta u susjednim zemljama prikazana je u poglavlju 3.2.2. “Aktualni kapaciteti skijališta i pratećih ugostiteljskih objekata”, a ovdje će u nastavku biti prikazan razvoj i karakteristike najznačajnijih hrvatskih skijališta.

Sljeme

Sljeme je najpopularnije i najznačajnije skijalište u Hrvatskoj, a kako je ono glava tema ovog rada, toj je temi posvećeno čitavo poglavlje 3. Analiza razvoja zimskog sportskog turizma u P.P. Medvednica.

Platak

Skijalište Platak najveće je hrvatsko skijalište s gotovo 6 kilometara staza. Smješteno u Primorsko goranskoj županiji i neposrednoj blizini grada Rijeke, glavno je odredište skijaša u Primorskoj Hrvatskoj. Prometna povezanost s glavnim cestovnim rutama je odlična, a dobro je umreženo cestama i prohodnim planinarskim putevima unutar samog područja. Skijalište raspolaže jednom dvosedežnicom, dvije vučnice sidro te tri pokretne trake. Osim po kilometrima staza, Platak broji i najveći broj skijaških staza, šest: Radeševo 1, Radeševo 2, Turističku stazu i Zavoj 19, Tešnje i Pribeniš.³⁶ Proteklih godina uloženo je mnogo sredstava u razvoj i rebranding skijališta, a planirana su nova ulaganja te transformacija u “planinski eko resort”. Jedan je od najvećih kapitalnih projekata Primorsko goranske županije, a osim ekoloških promjena i razvoja infrastrukture, planirane su i mnoge dodatne aktivnosti koje bi obogatile ponudu te dale dodanu vrijednost kojom bi Platak stekao konkurentsku prednost nad destinacijama u regiji, iako ima slabije komparativne prednosti od konkurencije. Dodatne bi aktivnosti uključivale *zip line* te *alpine coaster* (adrenalinski vlakić), a već su izgrađeni:

³⁵ Bergfex.at, preuzeto sa: <https://www.bergfex.at/> 10.6.2022.

³⁶Platak.hr <https://platak.hr/informacije-o-stazama-i-zicarama/> 10.6.2022.

sustav umjetnog pravljenja snijega, karting staza, staze za tubing sanjkanje, rasvjeta za noćno skijanje itd.³⁷

Čelimbaša

Skijalište Čelimbaša nalazi se kod grada Mrkoplja, broji tri skijaške staze te jednu vučnicu tanjur. Popularnost skijališta porasla je za vrijeme Covid 19 pandemije kada su domaći skijaši bili ograničeni na domaća skijališta radi restrikcija putovanja u inozemstvo. Dvije dugačke staze, povoljna klima za zimski turizam, velik broj dana sa snijegom i dobra pozicija odličan su potencijal, no potrebna su ulaganja. Skijalište je slabo organizirano, nemaju sustav navodnjavanja za izradu umjetnog snijega, nema internetsku stranicu niti telefonski broj, zastarjela je vučnica, tako da je za ispunjenje tog potencijala potrebno detaljno isplanirati razvoj te osigurati financijska sredstva.³⁸

Petehovac

Skijalište Petehovac smješteno je iznad grada Delnica, a broji jednu skijašku stazu i jednu vučnicu tanjur. Iako imaju samo jednu stazu Planinarski centar Petehovac, koji upravlja skijalištem, dobitnici su brojnih nagrada turista te su iskoristili državne i europske poticaje te znatno obogatili i unaprijedili ponudu. Nemaju sustav pravljenja umjetnog snijega, a u posljednje su vrijeme naglasak stavili na cjelogodišnje aktivnosti poput planinarenja, vođenih tura te gastronomsku ponudu Planinarskog doma. Nova internetska stranica te brojni jednodnevni planinarski izleti pod stručnim vodstvom osiguravaju posjećenost i tokom ljetne sezone.³⁹

Mukinje

Skijalište Mukinje, smješteno u istoimenu mjestu, dio su ponude Nacionalnog parka Plitvička jezera. Udaljeno je 2,5 km od Ulaza 2 u Nacionalni park te je prometno vrlo dobro povezano. Skijalište ima jednu vučnicu tanjur, kapaciteta 400 skijaša na sat. Jedina staza dugačka je oko pola kilometra, no širina staze osigurava nešto veći prihvat skijaša i sanjkaša. Skijalište radi kada to dopuste prirodni uvjeti, nema topova za umjetni snijeg. U ponudi imaju i noćno

³⁷ Platak.hr <https://platak.hr/platak-postaje-perjanica-hrvatskog-planinskog-turizma/> 10.6.2022.

³⁸ Skijanje.hr <https://www.skijanje.hr/skijalista/hrvatska/clanak/celimbasa---mrkopali?id=12999> 10.6.2022.

³⁹ Petehovac.com.hr <http://petehovac.com.hr/rekreacija/> 10.6.2022.

skijanje pod reflektorima. Mokinje su malo skijalište za početnike i djecu, odlično proširenje ponude našeg najposjećenijeg i najpoznatijeg Nacionalnog parka.⁴⁰

Velebno

Skijalište Velebno Rekreativnog centra Baških Oštarija skijalište je na Velebitu koje broji dvije skijaške staze ukupne dužine 1,3 kilometara. Od skijaške infrastrukture posjeduju jednu vučnicu uže koja skijaše prevozi na vrh skijališta, najprimitivniji oblik skijaških naprava. U neposrednoj blizini nalaze se i staze za skijaško trčanje te staza za sanjkanje. Radno vrijeme skijališta je od 9 do 17 sati u periodu od prosinca do ožujka.⁴¹

Od ostalih skijališta valja izdvojiti Begovo Razdolje, skijalište smješteno kod najvišeg naseljenog mjesta u Hrvatskoj, koje ima stazu dugačku jedan kilometar te pripadajuću vučnicu. Pohvalni su projekti poput Skijališta Vučići Ski kluba Ogulin. Uređena je mala skijaška staza za djecu i rekreativne skijaše, a skijalište posluje na volonterskoj osnovi, te posjeduju jedan ratrak za uređivanje staza te jedan top za pravljenje umjetnog snijega, “luksuz” koji si rijetka hrvatska skijališta mogu priuštiti⁴².

Za zaključak, u Hrvatskoj postoji sveukupno 20 do 30 kilometara skijaških staza, najviše na malim skijalištima Gorskog Kotara. Sljeme i Platak jedina su ozbiljnija skijališta koja mogu prihvatiti veći broj skijaša, kvalitetno urediti staze te profesionalno upravljati skijaškim područjem. Razvoj zimskog sportskog turizma je na niskim granama, što zbog slabih komparativnih prednosti, ograničenog prostora, slabog razvoja u povijesti, manjka financija te slabog interesa lokalnih vlasti i privatnog sektora. Ipak, potencijal je vidljiv u transformaciji na eko zimske centre, kao što to radi Platak, rastućem interesu za aktivnosti na odmoru te blizini velikih emitivnih područja. S druge strane prijetnje su sve izraženije: klimatske promjene koje najviše utječu upravo na područja niže nadmorske visine, ograničenja u interesima i financijama te jaka konkurencija u susjednim zemljama.

⁴⁰ Nacionalni park Plitvička jezera <https://np-plitvicka-jezera.hr/planirajte-posjet/istrazite-jezera/aktivnosti/skijanje-i-sanjkanje/> 10.6.2022.

⁴¹ Skijanje.hr, <https://www.skijanje.hr/skijalista/hrvatska/clanak/licka-skijalista?id=16595> 10.6.2022.

⁴² Ski klub Ogulin <https://skiklubogulin.hr/skijaliste-vucici/> 10.6.2022.

3. Analiza razvoja zimskog sportskog turizma u P.P. Medvednica

3.1. Opća, geografska i turistička obilježja Parka

Kako navodi Zakon o zaštiti prirode "Park prirode je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora velike bioraznolikosti i/ili georaznolikosti, s vrijednim ekološkim obilježjima, naglašenim krajobraznim i kulturno povijesnim vrijednostima."⁴³ Za razliku od Nacionalnog parka u Parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti koje ne predstavljaju ugrozu za izvorna obilježja zaštićenog područja⁴⁴.

Park prirode Medvednica jedan je od 12 područja u Republici Hrvatskoj zaštićen Zakonom o zaštiti prirode kao Park prirode. Lokacijski je u neposrednoj blizini glavnog grada Zagreba te je prometno izvrsno povezan sa samim središtem. Područje Parka obuhvaća 17.938 hektara, smješteno je između 120-1.035 mnv s najvišim vrhom Sljemenom. Smjer pružanja planine je jugozapad-sjeveroistok u duljini od 42 kilometra. Naselja u teritoriju Parka prirode ima 27, te je samo područje na tromeđi 3 županije: Grada Zagreba, Zagrebačke županije te Krapinsko-zagorske županije. Oko 81% Parka prekriveno je gustom šumom te broji 15 pojedinačnih zaštićenih dijelova prirode⁴⁵.

3.1.1. Prometna povezanost

Park prirode Medvednica smješten je u sjeverozapadnom dijelu kontinentalne regije Republike Hrvatske. Nalazi se u neposrednoj blizini Zagreba te je usko povezan s urbanim područjem. Područje Parka prolazi trima administrativnim regijama, odnosno županijama Republike Hrvatske. Južni dio Parka pripada Gradu Zagrebu, dok se sjeverni dio prostire dvama županijama: veće, sjeveroistočno područje dio je Krapinsko-Zagorske županije, dok je ono manje, sjeverozapadno, dio Zagrebačke županije.

Od glavnog gradskog trga do ulaza u Park osobnim vozilom ili javnim prijevozom stiže se za 15 minuta, a kroz sam Park vodi i cesta po kojoj prometuje lokalna autobusna linija tako da do se do najviše točke Medvednice stiže za 30-ak minuta. Cestom se može stići i sa sjeverne

⁴³Zakon o zaštiti prirode, preuzeto sa: <https://www.zakon.hr/z/403/Zakon-o-za%C5%A1titi-prirode> 16.4.2022.

⁴⁴ Ibid

⁴⁵Park Prirode Medvednica-Osobna karta Parka <https://www.pp-medvednica.hr/o-nama/osobna-karta-parka/> 16.4.2022.

strane, iz naselja Gornja Bistra, te sa sjeveroistočne strane Zagreba, iz naselja Markuševac⁴⁶. Od 2022. godine u promet je puštena i kabinska žičara koja spaja urbano područje i vrh Parka, a vrijeme potrebno za to putovanje iznosi 18 minuta. Zagrebačka zračna luka udaljena je 20 kilometara od ulaza u Park, dok se Glavni željeznički i autobusni kolodvor nalaze 7,5, odnosno 7,6 kilometara od ulaska u Park.

3.1.2. Klimatske i geomorfološka obilježja

Klima koja prevladava na Medvednici je tzv. “klima bukve” koja se znatno razlikuje od klime u okolnim područjima. Prosječna godišnja temperatura iznosi 6,6 stupnjeva Celzijusa, a prosječni godišnji broj dana pod snijegom je 93,9, što se iz godine u godinu smanjuje radi globalnog zatopljenja⁴⁷. Usporedbe radi, prosječna godišnja temperatura u Gradu Zagrebu izmjerena na Griču, u razdoblju od 1861. godine do 2020. godine iznosi 11,7 stupnjeva Celzijusa⁴⁸, a godišnji broj dana pod snijegom se rapidno smanjuje: u 2013. godini broj dana sa snježnim pokrivačem iznosio je 33, dok je 3 godine kasnije pao na samo 8 dana⁴⁹. Biljni svijet Medvednice ima 54 strogo zaštićene vrste, poput šuma lipa i tise, iznimno rijetkih u ovom dijelu Europe. Iako samo ime Medvednica dokazuje da su u Parku nekad živjeli medvjedi, već dugo tomu nije tako što ne znači kako je životinjski svijet siromašan vrstama. Na “Zagrebačkoj gori” obitavaju srne, lisice i divlje svinje, impresivan je i broj ptica, a ne smije se zaboraviti na šišmiše koji nastanjuju špilje poput Veternice, koja dio svoje ponude temelji upravo na promatranju i proučavanju tih vrsta⁵⁰.

Medvednica se kao planina iz okolnog područja izdigla prije oko 12 milijuna godina kada se njen središnji dio uzdigao između dubokih rasjeda.⁵¹ Dio područja bio je dio Panonskog mora, što zorno prikazuju brojni morski fosili nađeni u stijenama. U to je doba vrh Medvednice bio otok okružen morem, a ponekad i močvarnim područjem.⁵² Na području

⁴⁶Karta Zagreba.com, <http://www.karta-zagreba.com/karta-zagreba/> 16.4.2022.

⁴⁷Park Prirode Medvednica-Klima <https://www.pp-medvednica.hr/priroda-i-kultura/klima/> 16.4.2022.

⁴⁸ Državni hidrometeorološki zavod https://meteo.hr/klima.php?section=klima_podaci¶m=k1&Grad=zagreb_gric 7.5.2022.

⁴⁹ Statistički ljetopis Grada Zagreba, Geografski i meteorološki podaci http://www1.zagreb.hr/zgstat/documents/Ljetopis_2017/2017_01_Geo_Meteo_podaci.pdf 7.5.2022.

⁵⁰ Park Prirode Medvednica-Priroda i kultura <https://www.pp-medvednica.hr/priroda-i-kultura/biljni-svijet/> 16.4.2022.

⁵¹Park Prirode Medvednica-Geologija <https://www.pp-medvednica.hr/priroda-i-kultura/geologija/> 7.5.2022.

⁵² Ibid.

Parka nalaze se sve tri osnovne vrste stijena: magmatske (nastale hlađenjem lave), sedimentne (nastale taloženjem djelića drugih stijena ili biljnih i životinjskih ostataka u dubokim morima) i metamorfne (nastale od obje skupine prvotnih stijena, uslijed povišenog tlaka i temperature).⁵³ Upravo metamorfne stijene, od kojih je najznačajniji zeleni škriljavac, čine glavninu trupa Medvednice. Od njega izgrađeni su mnogi medvednički objekti, poput hotela Tomislavov dom te kapelice Majke Božje Kraljice Hrvata.⁵⁴ U prošlosti su aktivni bili i brojni kamenolomi, od kojih je danas u funkciji samo onaj u Ivancu u kojem se vadi dolomit.

3.1.3. Turistički resursi i atrakcije

Glavni turistički resurs Parka prirode Medvednica je šuma koja prekriva najveći dio područja. Turističke atrakcije u samom Parku su mnogobrojne: od skijališta na samom vrhu koje je glavna tema ovoga rada, špilje Veternice sa specifičnim ekosustavom, brojnih rudnika kao što su rudnik Zrinski te Francuski rudnici pri vrhu, kulturno-povijesnih spomenika poput tvrđave Medvedgrad, sportskih igrališta sve do ugostiteljskih objekata. Raznovrsna ponuda privlači posjetitelje raznih motivacija i interesa tako da zadovoljava širok spektar turističke potražnje. U nastavku će detaljnije biti prikazane turistički resursi i atrakcije istaknuti na službenim internetskim stranicama Parka.⁵⁵ Od prirodnih atrakcija ističu se: špilja Veternica, te samo šumsko i planinsko područje, odnosno Park prirode. Važnije kulturno povijesne atrakcije su tvrđava Medvedgrad i rudnik Zrinski, dok u atraktivnoj turističkoj suprastrukturi valja istaknuti Skijalište Sljeme, planinarske domove te sportske događaje poput utrke slaloma Svjetskog kupa FIS “Snježne kraljice”.

Špilja Veternica šesta je po veličini špilja u Republici Hrvatskoj, s više od 7 kilometara prohodnih puteva. Ta se dužina povećava zbog konstantnog speleološkog istraživanja i probijanja novih kanala. Za turiste je otvoreno prih 400 metara, a posjet je moguć jedino uz vodstvo stručne i educirane osobe. Za špilju se ističe kako je “najstariji arheološki lokalitet Zagreba” zbog brojnih ostataka koji sežu do neandertalskih vremena. Ostaci brojnih izumrlih životinja se mogu naći u špilji poput špiljskog medvjeda, špiljskog lava, leoparda, špiljske hijene, nosoroga, pragoveda i jelena. Danas su najpoznatiji životinjski stanovnici špilje šišmiši, na kojima Špilja Veternica temelji dio svoje ponude. Postoji mogućnost usvajanja

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Park Prirode Medvednica - Turistička ponuda <https://www.pp-medvednica.hr/> 14.5.2022.

šišmiša kako bi se pomoglo stabilnoj populaciji tih ugroženih životinja, a svake se godine održava i manifestacija “Međunarodna noć šišmiša”⁵⁶.

Samo šumsko područje također se može smatrati kao turistička atrakcija. S više od 70 označenih planinarskih staza te nekoliko staza za vožnju bicikla, šuma Parka odlične je posjećenosti u svako doba godine. Blizina Zagreba osigurava velik broj turista, no i razne negativne utjecaje na zaštićeno područje.

Tvrđava Medvedgrad srednjovjekovna je tvrđava izgrađena 1254. godine. Izvrstan strateški položaj osigurao je malo napada tokom godina te dobru očuvanost tvrđave. Turistička se ponuda sastoji od raznih interaktivnih izložbi, manifestacija te povijesnih priča koje dočaravaju srednjovjekovni život u Medvedgradu. Tri interaktivne izložbe muzejskog postava su “U kraljevstvu drevnih šuma” koja prikazuje biljni i životinjski svijet planinskog područja, “Začarana povijest” koja govori o povijesnom razvoju i vladarima Medvedgrada te “Tajne drevne planine”, posvećene tajanstvenim pričama o povijesti tvrđave. Godine 2021. sadržaj i zidine tvrđave dodatno su uređene i rekonstruirane za bolji turistički doživljaj posjetioaca.⁵⁷

Rudnik Zrinski je rudnik u kojem su se od 16. stoljeća rudarile rijetke kovine. Rudnik nikada nije polučio dobre ekonomske rezultate tako da ga je obitelj Zrinski zatvorila u 17. stoljeću, sve dok 2004. godine djelatnici Parka prirodne Medvednica nisu uočili turistički potencijal te uredili rudnik za posjetitelje. Rudnik je 2006. godine proglašen zaštićenim kulturnim dobrom Republike Hrvatske te se turistička ponuda temelji na razgledavanju podzemlja te pričama o teškom životu zagrebačkih rudara u 16. i 17. stoljeću⁵⁸.

Skijalište Sljeme kao turistička atrakcija Parka prirode Medvednica, glavna je tema ovoga rada, a o samom će Skijalištu više riječi biti u narednim poglavljima

⁵⁶Park prirode Medvednica - Špilja Veternica <https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/spilja-veternica/> 25.5.2022.

⁵⁷ Muzejski postav Medvedgrada, preuzeto sa: <https://medvedgrad.eu/muzejski-postav/> 25.5.2022.

⁵⁸ Park prirode Medvednica - Rudnik Zrinski <https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/rudnik-zrinski/> 25.5.2022.

3.1.4. Upravljanje zaštićenim područjem

U Republici Hrvatskoj posredstvom Zakona o zaštiti prirode određeno je 9 kategorija zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, od kojih su dvije najvažnije kategorije pod izravnom zaštitom države (Nacionalni parkovi i Parkovi prirode) dok su za ostale kategorije nadležna regionalna tijela, županije, odnosno županijske javne institucije. Za potrebe upravljanja svakim od nacionalnih parkova i parkova prirode osniva se posebna javna ustanova koja upravlja zaštićenim područjem.⁵⁹

Upravljanje zaštićenim područjem vrlo je zahtjevan zadatak: potrebno je pomiriti primarni cilj očuvanja izvornog prirodnog područja s brojnim ekonomskim koristima razvoja turizma. Turizam u zaštićenim područjima donosi razne koristi poput porasta zaposlenja za lokalno stanovništvo, porast dohotka, poticaj lokalnoj ekonomiji, doprinos očuvanju prirodnog i kulturnog naslijeđa, podrška istraživanju i razvoju dobrih ekoloških navika, podrška ekološkoj edukaciji turista i lokalnog stanovništva itd.⁶⁰ Negativni učinci neizbježan su dio razvoja turizma, no u zaštićenim područjima, zahvaljujući državnim zakonima i većoj mogućnosti kontrole, moguće ih je smanjiti, odnosno upravljati. Prema Petrić⁶¹ trošak turizma u zaštićenim područjima poprima tri oblika:

- financijsko ekonomski (porast troškova sigurnosti, zapošljavanja dodatnog osoblja i gradnja objekata potrebnih turistima itd.)
- društveno kulturni (različiti konflikti između turista, ciljeva turističkog razvoja te rezidenata)
- ekološki troškovi (degradacija okoliša, gubitak bioraznolikosti itd.)

Uloga zaštićenih područja u turizmu sve je značajnija što zorno prikazuju trendovi Tomas istraživanja Instituta za turizam iz 2007. godine koje ističe udio od 7% turizma temeljenog na prirodi u ukupnoj svjetskoj turističkoj potražnji te godišnju stopu rasta potražnje za turizmom temeljenom na prirodi od 10% do 30%.⁶² Dnevni posjetitelja nacionalnih parkova u 1997. godini u Republici Hrvatskoj bilo je 659.000, dok ih je 2008. bilo 2,141.000. Parkovi prirode

⁵⁹ Petrić, L. (2011.), Upravljanje turističkom destinacijom: Načela i praksa, Ekonomski fakultet u Splitu, str. 66

⁶⁰ Ibid, str. 66

⁶¹ Petrić, L. (2008.), Kako razvijati održivi turizam u zaštićenim obalnim prostorima? "Park prirode Biokovo", Acta Turistica Nova, Vol.2, br.1, str. 12

⁶² Institut za turizam Zagreb, (2007.) Stavovi i potrošnja posjetitelja - nacionalni parkovi i parkovi prirode, Zagreb, 2007.,. preuzeto sa: <https://mint.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//TOMAS06NPPP.pdf> 16.5.2022.

brojali su 22.000 posjetitelja u 2000. godini, dok je u 2008. taj broj narastao na 380.000 dnevnih posjetitelja.⁶³

Upravljanje zaštićenim područjem ima dva oprečna cilja: s jedne strane cilj je zadovoljstvo posjetitelja i poslovni rezultat, no s druge nužno je zaštititi resurse i izvornu prirodu, primarnu motivaciju za dolazak turista na prvom mjestu. Upravo zbog toga razvoju turizma u zaštićenim područjima treba pristupiti planski, s detaljno razrađenom strategijom. Strategija treba biti produkt ne samo zaposlenika i uprave zaštićenog područja, već i niza iskusnih stručnjaka i znanstvenika iz određenog područja, ali ne smije se zaboraviti niti stav lokalnih stanovnika. Strategija može biti dio strategije lokalnog područja, grada ili regije, ali može biti i zasebna strategija vezana uz zaštićeno područje. U tablici 2 prikazane su strategije i mjere upravljanja posjetiteljima.

Tablica 2. Strategije i mjere upravljanja u zaštićenim područjima

Strategija	Upravljački instrumenti i mjere u zaštićenim područjima
Reducirati uporabu cijelog zaštićenog područja	<ul style="list-style-type: none"> - Ograničiti broj posjetitelja u cijelom zaštićenom području (sezonska ili vremenska ograničenja, raspoređivanje skupina, definiranje veličina skupina, diferencirane cijene) - Obeshrabrivati upotrebu ostalih područja (prethodna rezervacija dolaska na područje, zatvaranje područja) - Zahtijevati od posjetitelja određene vještine ili opremu - Staviti prepreke ili barijere kako bi se otežao pristup određenim lokalitetima
Reducirati uporabu problematičnih područja	<ul style="list-style-type: none"> - Informirati o problemima određenog područja - Obeshrabrivati ili zabranjivati dolazak u određena područja (zoniranjem područja)

⁶³ Petrić, L. (2011.), Upravljanje turističkom destinacijom: Načela i praksa, Ekonomski fakultet u Splitu, str. 68

	<ul style="list-style-type: none"> - Ograničiti broj posjetitelja ili ograničiti vrijeme boravka - Eliminirati objekte ili uređaje, popraviti i poboljšati ih u alternativnim područjima - Ohrabriti putovanja neuobičajenim rutama - Utvrditi zahtjeve za dodatnim vještinama ili opremom - Naplaćivati različite cijene ulaznica
Modificirati lokaciju korištenja unutar problematičnog područja	<ul style="list-style-type: none"> - Obeshrabriti/zabraniti kampiranje ili slične aktivnosti - Locirati objekte i sadržaje na izdržljivijim lokacijama - Ohrabriti ili obeshrabriti putovanja neuobičajenim rutama - Razlikovati posjetitelje po tipovima
Modificirati način upotrebe i vrijeme korištenja	<ul style="list-style-type: none"> - Ohrabriti korištenje izvan glavne sezone - Obeshrabriti/zabraniti korištenje ondje gdje je potencijalni utjecaj visok - Uvesti pristojbe u periodima vršnog opterećenja
Modificirati način korištenja i vrstu posjetitelja	<ul style="list-style-type: none"> - Obeshrabriti/zabraniti štetne radnje/opremu - Ohrabrivati/zahtijevati određenu opremu, vještine, ponašanje - Educirati o etici ponašanja u divljini - Obeshrabrivati ili zabranjivati kampiranje u divljini i dovođenje kućnih ljubimaca
Modificirati očekivanja posjetitelja	<ul style="list-style-type: none"> - Informirati posjetitelje o odgovarajućem korištenju zaštićenih područja; informirati o mogućoj zaštiti
Povećati otpornost resursa	<ul style="list-style-type: none"> - Čuvati lokaciju od utjecaja - Osnažiti lokaciju
Zadržati/obnoviti resurse	<ul style="list-style-type: none"> - Otkloniti problem - Obnoviti oštećene lokalitete

Izvor: Petrić , L. (2011.), Upravljanje turističkom destinacijom: Načela i praksa, Ekonomski fakultet u Splitu, str. 68

Parkom prirode Medvednica upravlja Javna ustanova Parka prirode Medvednica u nadležnosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske. Kako navodi službena web stranica P.P .Medvednica: “Djelatnost Ustanove uključuje zaštitu, održavanje i promicanje Parka prirode Medvednica u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanje neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziranje provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju te sudjelovanje u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring). Tijela Ustanove su Upravno vijeće i ravnatelj. Ustanovom upravlja Upravno vijeće, a ravnatelj organizira i vodi poslovanje Ustanove te zastupa i predstavlja Ustanovu.”⁶⁴ Javna ustanova Parka prirode Medvednica štiti izvornu prirodu te ograničava poslovne aktivnosti. Iako područje Parka ne generira visoke prihode u usporedbi sa ostalim zaštićenim područjima u Hrvatskoj, ipak poslovni sektor ima velik utjecaj na područje. Blizina glavnog grada, velik broj posjetitelja, razne manifestacije te krčenje šuma najveći su izazovi kod zadaće očuvanja izvornosti Parka.

3.2. Obilježja dosadašnjeg razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka

3.2.1. Povijesni presjek razvoja

Počeci zimskog sportskog turizma na Sljemenu vežu se uz početke skijanja u Zagrebu i osnivanje tzv. skijaške sekcije 1894. godine. Sekcija je okupljala volontere te se brinula o uređenju skijaških terena na Medvednici. Dvadesetih godina prošlog stoljeća s održavanjem kreću i prva natjecanja u tehničkim disciplinama, odnosno slalomu i veleslalomu. Prvi svjetski rat uzrokovao je pad zanimanja za skijanje, no uočen je porast populacije koja vlada skijaškim osnovama, ponajviše zahvaljujući tečajevima skijanja obveznih u određenim organcima tadašnje vojske. Današnji izgled skijaških terena počeo se polako formirati nakon završetka Drugog svjetskog rata. Osnivanjem Zagrebačkog skijaškog saveza napravljen je velik korak u razvoju skijanja na Sljemenu. Godine 1946. uređen je Crveni spust, najznačajniji spust skijališta, koji se nalazi na sjevernoj strani i na kojem se danas voze

⁶⁴ Park prirode Medvednica, <https://www.pp-medvednica.hr/o-nama/upravljanje/> 10.6.2022.

međunarodna natjecanja, a put Plavog spusta, koji s vrha ide istočno te se spaja na Crveni spust, raskrčen je 3 godine kasnije. Što se skijaške infrastrukture tiče, prva žičara, jednosjed na tzv. "Panjevini", ispod današnjeg ugostiteljskog objekta "Vidikovac", izgrađena je 1954. godine. Kabinska žičara "Zagrebačkog električnog tramvaja", trgovačkog društva za organizaciju prijevoza putnika u Zagrebu, koja je spajala sam grad i vrh Parka u promet je puštena 1963. godine. Vučnica-sidro na Zelenom spustu svjetlo dana je ugledala 1969., a za početnike je uređena i vučnica-sidro na Bijeloj livadi 1975. godine. Žičara trosjed tzv. trosedežnica jedina je sedežnica na Skijalištu Sljeme, a skijaše vozi s dna Crvenog spusta na koji se spaja Plavi, odnosno Zeleni spust, tako da slobodno možemo reći kako je upravo ova žičara najvažnija infrastruktura skijališta. U promet je puštena 1988., a od tada nije imala značajnije obnove, osim godišnjih remonta. Nakon zatvaranja stare kabinske žičare 2007. godine, 2022. otvorena je nova, moderna žičara koja spaja posljednju postaju gradske tramvajske linije i vrh Sljeme, popraćena brojnim polemikama oko njena financiranja.⁶⁵ Godine 2005. sa održavanjem kreće FIS "Snježna kraljica", utrka slaloma žena (muška utrka prvi je puta održana 2008.), najviša razina skijaških natjecanja. TV prijenos je dostupan u brojnim zemljama svijeta, prisutne su najveće zvijezde sporta, značajan je i broj gledatelja (ponajviše iz Slovenije i Austrije), a imidž Zagreba je izrazito porastao na emitivnim tržištima. Naravno da je posljedično rasla i kvaliteta skijališta te popularnost i kapaciteti Parka prirode Medvednica u cjelini. O utrci Snježne kraljice više će riječi biti u poglavlju 3.3.

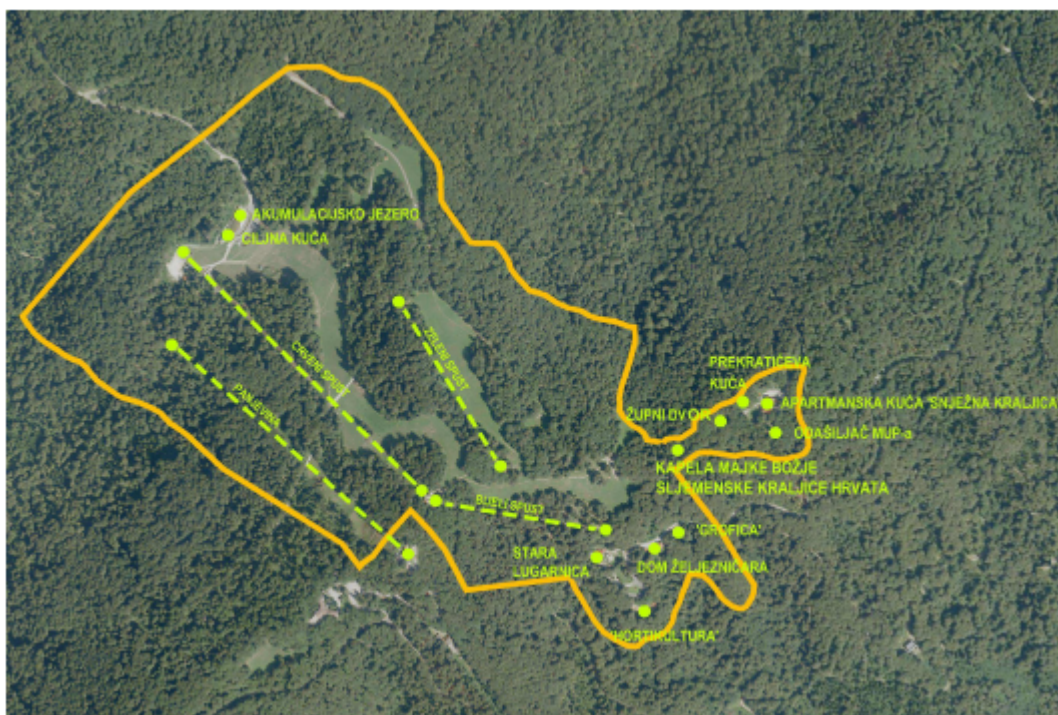
3.2.2. Aktualni kapaciteti skijališta i pratećih ugostiteljskih objekata

Skijaški kompleks Parka prirode Medvednica obuhvaća 104,3 ha, a nalazi se na samom vrhu planine Medvednica. Os kompleksa sjeverozapad-jugoistok iznosi oko 1.500 m zračne linije, dok je u smjeru jugozapad-sjeveroistok širina obuhvata približno 770 m.⁶⁶ Najviša točka skijališta nalazi se na 1.033 mnv, dok je najniža točka na 575 mnv, na zagorskoj strani Parka. Slika 2. prikazuje područje vršnog dijela Medvednice i skijaški kompleks.

⁶⁵Zagrebački skijaški savez, Povijest skijanja, preuzeto sa: <https://zss.hr/povijest-skijanja/#!> 17.4.2022.

⁶⁶Urbanistički plan uređenja državnog značaja "Skijaški kompleks", Medvednica https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Prostorno/Planovi/PP_DZ/UPUSK/2017-02/KPP_Obrazlozenje.pdf 8.5.2022.

Slika 2 “Obuhvat UPU Skijaški kompleks na zračnom snimku: postojeća izgradnja i skijaške žičare”

Izvor: Urbanistički plan uređenje državnog značaja "Skijaški kompleks", Medvednica
https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Prostorno/Planovi/PP_DZ/UPUSK/2017-02/KPP_Obrazlozenje.pdf 8.5.2022.

Što se skijaških staza tiče, Skijalište Sljeme raspolaže sa 4 kilometra uređenih skijaških staza. Usporedbe radi najveći povezani skijaški kompleks na svijetu, ranije spomenuti *Les 3 Vallees*, francusko je skijalište koje ima 600 kilometara staza. Ako promotrimo zemlje u susjedstvu, najznačajnija slovenska skijališta poput Mariborskog Pohorja ili Krvavca broje 34 odnosno 19 kilometara skijaških staza. Olimpijski centar Jahorina u Bosni i Hercegovini ima 25 kilometara skijaških staza. Za usporedbu od domaćih skijališta valja spomenuti i skijalište Platak u Gorskom Kotaru sa 6 km uređenih skijaških staza.⁶⁷

Najdulja i najznačajnija staza je Crveni spust. Na ovoj se stazi dugoj 975 metara te visinske razlike 300 metara vozi najznačajnija skijaška natjecanja, uključujući i FIS Svjetski kup, najvišu razinu profesionalnog skijanja. Crveni je spust i jedina staza u Hrvatskoj koja odgovara kriterijima za najvišu razinu natjecanja. Staza Bijela livada s vrha se spušta na

⁶⁷ Bergfex.at, preuzeto sa: <https://www.bergfex.at/> 10.6.2022.

južnu stranu, prema Zagrebu, dok se Zeleni i Plavi spust po vršnom grebenu spuštaju na istočnu stranu te se spajaju sa završetkom Crvenog spusta na sjevernoj, odnosno zagorskoj strani planine.

Skijalište broji tri skijaške žičare. Najznačajnija je trosedežnica na Crvenom spustu koja po satu može prevesti 1.700 osoba. Ostale naprave su skijaške vučnice na Bijeloj livadi i Zelenom spustu. Ovakve vučnice primitivniji su oblik skijaške infrastrukture u kojoj se skijaš ne odvaja od tla i drži za tzv. sidro koje ga vuče na vrh staze, u pravilu se koriste za manje udaljenosti. Svaka sljemenska vučnica ima kapacitet do 800 osoba po satu tako da je ukupni kapacitet Skijališta 3.300 skijaša po satu⁶⁸. Ponovo usporedbe radi, najveće skijalište svijeta Les 3 Vallees po satu može prevesti do 270.000 skijaša, a odabrana skijališta u susjednim zemljama i područjima po satu prevoze 21.876 skijaša (Mariborsko Pohorje), 15.125 skijaša (Krvavec) 7.600 skijaša (Jahorina), te 2.900 skijaša (Platak)⁶⁹.

Park prirode Medvednica ima mnogo smještajnih i drugih ugostiteljskih objekata na svom području, ponajviše zbog neposredne blizine urbanog područja, no najveća koncentracija je na samom vrhu planine, najposjećenijem dijelu Parka na kojem se nalazi i skijalište.

Hotel "Tomislavov dom" najveći je i najznačajniji smještajni objekt na području Parka. Izgrađen 1937. godine, autohtonim medvedničkim kamenom i drvom kao materijalima gradnje, savršeno se uklapa u šumski okoliš. Hotel ima 41 sobu, od kojih 10 jednokrevetnih, 1 jednokrevetnu za osobe s invaliditetom, 14 standardnih dvokrevetnih soba te 16 "confort" dvokrevetnih soba tako da je ukupni smještajni kapacitet 71 gost. Hotel ima i veliki restoran sa terasom, 3 konferencijske dvorane te brojne dodatne sadržaje poput bazena i saune.⁷⁰ Objekt ima 3 zvjezdice.

T.A. "Snježna kraljica" noviji je smještajni objekt sa 4 zvjezdice, udaljen nedaleko od vrha planine i skijaškog područja. Turistički apartmani imaju 17 apartmana kapaciteta 4 osobe te jedan veći apartman kapaciteta do 8 osoba tako da je ukupni smještajni kapacitet 76 osoba.

⁶⁸ Skijalište Sljeme, Informacije o skijaškim stazama, preuzeto sa: <https://www.sljeme.hr/skijaliste/informacije-o-skijaskim-stazama-i-zicarama/56> 13.5.2022.

⁶⁹ Bergfex.at, preuzeto sa: <https://www.bergfex.at/> 10.6.2022

⁷⁰ Hotel Tomislavov dom, Sljeme.hr, preuzeto sa: <https://www.sljeme.hr/hoteli/hotel-tomislavov-dom/21> 26.5.2022.

Kuhinja “Snježne kraljice” restoran je s oznakom “Hrvatska autohtona kuhinja” što daje dodatnu vrijednost samom objektu⁷¹.

Brojni su planinarski domovi na području Parka, poput Planinarskog doma “Runolist”, P.D. “Grafičar” te P.D. “Glavica” no niti jedan nije usko povezan s vršnim odnosno skijaškim područjem Parka.

Ugostiteljski objekti također su najbrojniji upravo na skijaškom, odnosno vršnom području. Valja izdvojiti “Vidikovac”, restoran na samom vrhu Medvednice s velikom terasom s pogledom na Hrvatsko Zagorje, restoran “Zlatni medvjed” ispod sljemenskog TV tornja, “Staru lugarnicu”, ugostiteljski objekt smješten ispod “Bijelog spusta” te “Groficu” smještenu na cesti ispod skijaškog područja sa zagrebačke strane planine. Izgradnja nove žičare zasigurno će povećati posjećenost svin navedenih objekata, no pitanje je mogu li ugostiteljski i smještajni objekti, a i vršno, odnosno skijaško područje u cjelini, prihvatiti novo opterećenje na neveliko područje.

3.2.3. Analiza broja posjetitelja i njihovih obilježja

Tijekom zime, odnosno u skijaškoj sezoni, jedna od najčešćih aktivnosti na području Parka prirode Medvednica jest skijanje. Prema podacima Zagrebačkog holdinga, podružnice Upravljanje sportskim objektima, preuzeto iz rada Zaštićena područja kao rekreacijske zone grada – primjer Parka prirode Medvednica objavljenog u Hrvatskom geografskom glasniku⁷², u razdoblju od zimske sezone 2006./2007. do sezone 2010./2011. u prosjeku je prodano 25.648 skijaških karata po sezoni. Naravno da je taj broj uvelike ovisio o prirodnim uvjetima, odnosno broju dana sa snježnim pokrivačem. Veći broj dana sa snijegom, odnosno niže temperature koje omogućuju izradu umjetnog snijega povećati će broj posjetitelja skijališta. Tako je u zimskoj sezoni 2006./2007. skijalište bilo otvoreno za građanstvo samo deset dana te je prodano manje od 1500 ulaznica, dok je primjerice u sezoni 2009./2010. skijalište za građanstvo bilo otvoreno čak 78 dana te je prodano više od 40.000 ski karata. U razdoblju

⁷¹ T.A. Snježna kraljica, Sljeme.hr, preuzeto sa: <https://www.sljeme.hr/hoteli/ta-snjezna-kraljica/22> 26.5.2022.

⁷² Opačić, V. T., et al. (2014.) Zaštićena područja kao rekreacijske zone grada – primjer Parka prirode Medvednica; HRVATSKI GEOGRAFSKI GLASNIK 76/1, str. 70, preuzeto sa: <https://hrcak.srce.hr/file/186528> 5.5.2022.

obuhvaćenom navedenim istraživanjem (2006.-2011.) skijalište je u prosjeku po sezoni bilo otvoreno 63,6 dana.

U navedenom istraživanju⁷³ ispitana je najčešća aktivnost posjetitelja Parka prirode Medvednica. Uočeno je kako je za većinu najčešća aktivnost šetnja, slijede planinarenje i bicikliranje, dok je skijanje na četvrtom mjestu. Također je primijećeno da je skijanje primarna aktivnost uglavnom za populaciju mlađu od 30 godina. Park prirode, a ujedno i skijalište posjetitelji najčešće posjećuju s prijateljima ili s partnerom/partnericom, dok manji dio ispitanika posjećuje PP sam ili u društvu obitelji. Zimska sezona je prema istraživanju druga najpopularnija sezona za posjećivanje Medvednica, a jedan od glavnih motiva je upravo skijanje. Daleko najpopularnija sezona je ona proljetna, dok je za vrijeme ljetne sezone broj posjetitelja manji zbog tendencije hrvatskih građana provođenja godišnjih odmora u priobalnim područjima⁷⁴.

3.3. Utjecaj FIS “Snježne kraljice” na zimski sportski turizam na području Parka

Utrka FIS Snježne kraljice spada u najviši rang skijaških natjecanja, FIS Svjetski kup te Hrvatska spada u 12 zemalja koje ugošćuju natjecanja ove elitne razine.⁷⁵ Održavaju se utrke slaloma, jedne od četiri osnovne discipline u FIS Svjetskom kupu, odvojeno za muškarce i žene. Ženski slalom sa održavanjem je krenuo 2005. godine u čast proslavljenj skijašici Janici Kostelić, a prvo izdanje muške utrke održano je 2008. godine.⁷⁶ Utrka je tokom godina privukla sve najveće sportaše poput Marcela Hirschera, Mikaele Shiffrin, Maria Matta, Felixa Neureuthera i drugih. Posjećenost je uvijek bila vrlo velika, rekordne godine broje između 15 i 20 tisuća gledatelja uživo. Osim toga, organizatori su dobili brojne nagrade za kvalitetu izvedbe organizacije utrke. Posljednje izdanje muške utrke održano je 2021. godine, 2022. utrka je otkazana zbog manjka snijega, a od sezone 2022./2023. samo se ženske utrka nalazi u kalendaru FIS-a.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ FIS

Ski.com, <https://www.fis-ski.com/DB/alpine-skiing/calendar-results.html?eventsselection=&place=§orcode=AL&seasoncode=2022&categorycode=WC&disciplinecode=&gendercode=&racecode=&racecodex=&nationcode=&seasonmonth=X-2022&saveselection=-1&seasonselection=> 19.6.2022.

⁷⁶ Snow Queen Trophy.com, <https://snowqueentrophy.com/> 19.6.2022.

Kako je skijanje sport koji se povezuje s razvijenim državama te sudionicima viših primanja, potencijalni utjecaj FIS Snježne kraljice itekako je značajan. Važnost je još veća uzme li se u obzir da su najznačajnija emitivna tržišta za Hrvatsku upravo ona u kojima skijaški sport uživa iznimnu popularnost. Pomalo je paradoksalno da upravo skijaška utrka tijekom zime znatno utječe na percepciju Hrvatske kao turističke zemlje na emitivnim tržištima te posljedično utječe na, Hrvatskoj najznačajniju, ljetnu sezonu. Njemačka, Slovenija i Austrija spadaju u najznačajnija emitivna tržišta Hrvatske, a ujedno su to skijaški izrazito razvijene zemlje u kojima natjecanja zimskih sportova imaju veći utjecaj.

Prijenos utrke dostupan je u brojnim zemljama svijeta te je odlična prilika za prezentaciju grada Zagreba, ali i Hrvatske u turističkom smislu. Kratki promotivni video materijali koji prikazuju ljepote Zagreba i Hrvatske prikazuju se na početku svakog TV prijenosa. Značajni su i video materijali FIS-a (Svjetske skijaške federacije) kao i sažeci na internetskoj platformi YouTube.

Utrka Snježne kraljice predstavlja važnu prekretnicu u razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica. Za potrebe održavanja natjecanja najviše kategorije potrebno je bilo urediti stazu i samu podlogu po najvišim standardima koje zahtijevaju krovne organizacije. Također, svake godine, nekoliko mjeseci prije same utrke, staza prolazi najstrože kontrole čelnih ljudi FIS-a. Svi navedeni zahtjevi znatno su unaprijedili Crveni spust na kojem se voze utrke, stazu koja se po pripremljenosti doista može usporediti s najznačajnijim stazama u FIS Svjetskom kupu poput Wengena, Kitzbuhela, Val d'Isère ili Val Gardena. Kvaliteta Crvenog spusta, nužna za održavanje natjecanja najviše kategorije, koristila je i lokalnom stanovništvu i mladim skijašima koji imaju priliku skijati na vrhunskoj stazi, ali i sveukupnog promociji Skijališta Sljeme te grada Zagreba kao turističke destinacije. Velikom porastu turističkih dolazaka i noćenja u drugom desetljeću 21. stoljeća zasigurno je djelomično doprinijela i utrka Snježne kraljice. Prema podacima Odjela za statistiku Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj grada broj turističkih dolazaka je s 907.597 u 2014. godini porastao na 1.400.201 turističkih dolazaka u 2018. godini.⁷⁷ Prednost je i što se utrka terminom održavanja nastavlja na Zagrebački Advent, manifestaciju koja je Zagrebu priskrbila brojne nagrade i unaprijedila i obogatila turističku ponudu u zimskoj sezoni.

⁷⁷Zagreb.hr, <https://www.zagreb.hr/turisticki-pokazatelji-i-smjestajni-kapaciteti/1031> 21.6.2022.

Osим uređenja samih staza, utrka je obogatila i smještajne i druge ugostiteljske kapacitete Parka. Godine 2006. dovršena je izgradnja Turističkih apartmana “Snježna kraljica”, objekta najvećeg smještajnog kapaciteta na vršnom području Medvednice. Također, područje oko skijališta je dobilo nekoliko novih restorana orijentiranih upravo na skijaše.

Uređena je i prometna infrastruktura: obnovljena je glavna cesta Parka, a 2022. otvorena je nova kabinska žičara, djelomično i zbog lakšeg održavanja utrke.

Utrka ima i nekoliko negativnih utjecaja na zimski sportski turizam na Medvednici. Zbog održavanja staze i “čuvanja” za natjecanje, građanstvo uglavnom ne može koristiti skijalište u prosincu, čak i ako ima prirodnog snijega ili su niže temperature dopustile izradu umjetnog snijega. Time se gubi dio profita, ali i dolazi u sukob s lokalnim stanovništvom koje ionako najviše koristi skijalište na Sljemenu. Također, na dane utrka oko staze skupi se velik broj gledatelja, što šalje vrlo pozitivnu sliku preko TV-prijenosa, no dodatno ruši kvalitetu staze i kvalitetu skijališta, odnosno snijega za nastavak skijaške sezone.

3.4. Elementi održivosti razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka

3.4.1. Ekonomska održivost

Ekonomska održivost jedno je od ključnih pitanja za budući razvoj skijališta u PP Medvednica. Poslovanje s profitom jedan je od glavnih argumenata za nastavak razvoja ponude Skijališta, dok financijski gubici uvelike otežavaju poslovanje, opterećujući gradski proračun i dionike te povećavaju mjeru negativne percepcije lokalnog stanovništva o daljnjem financiranju skijališta na Sljemenu.

Financiranje skijališta zahtijeva vrlo visoka ulaganja, a iznimka nije niti skijalište Sljeme. Uređivanje staza i održavanje skijališta vrlo je skup proces. Osnovni stroj za uređivanje skijaških staza je tzv. ratrak. Skijalište Sljeme u funkciji trenutno ima samo jedan, dok još dva stroja nisu u upotrebi zbog propalog Javnog natječaja Grada Zagreba, odnosno odbijanja

jedinog interesenta za njihovo iznajmljivanje.⁷⁸ Posljedice su oštećivanje poslovnih partnera koji su u pomoć uskočili bez garancija, ali i pad zadovoljstva skijaša nedovoljno kvalitetno uređenom stazom. Nabava novih strojeva iznimno je skupa, procjene su oko 500.000 eura, a kvalitetno uređenje skijaške staze jedna je od glavnih pretpostavki održivog skijališta, ujedno i velika prijetnja daljnjem poslovanju Skijališta. Skijaši imaju sve veći pristup informacijama, putuju na strana skijališta te brže i lakše mogu ocijeniti kvalitetu pripreme staza⁷⁹.

Važan dio financiranja skijališta su i skijaške karte, odnosno ski pass. U tablici u nastavku biti će prikazane odabrane cijene skijaških karata.

Tablica 3. Odabrane cijene skijaških karata na Skijalištu Sljeme (u kn.)

OPIS	VIKENDI I PRAZNICI	PON - PET
Dnevna karta za odrasle	100	70
Dnevna karta za mlađe od 15 godina	50	40
Dnevna karta za starije od 65 godina	70	50
Poludnevna (9-13; 13-16) karta za odrasle	60	50
Poludnevna (9-13; 13-16) karta za mlađe od 15 godina	40	30
Poludnevna (9-13; 13-16) karta za starije od 65 godina	50	40
Karta za noćno skijanje za odrasle	70	70
Karta za noćno skijanje za mlađe od 15 godina	40	40
Karta za noćno skijanje za starije od 65 godina	50	50

⁷⁸ Drempetić B., (2022), Jutarnji list, Ski sezoni prijete fijasko: Staze na Sljemenu održava jedan stari stroj, a natječaj za nove nije raspisan, preuzeto sa: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/ski-sezoni-prijete-fijasko-staze-na-sljemenu-odrzava-jedan-stari-stroj-a-natjecaj-za-nove-nije-raspisan-15157303> 26.6.2022.

⁷⁹ Ibid.

Tjedna skijaška karta za odrasle	385
Tjedna skijaška karta za mlađe od 15 godina	220
Tjedna skijaška karta za starije od 65 godina	275
Sezonska skijaška karta za odrasle	1500
Sezonska skijaška karta za mlađe od 15 godina	750
Sezonska skijaška karta za starije od 65 godina	1000

izvor: izrada autora prema:

<https://www.sportskiobjekti.hr/UserDocsImages/Sljeme/SLJEME-IZVADAK%20IZ%20CJE NIKA.pdf>, 26.6.2022.

napomene: kaucije za čip kartu iznose 30 kuna na iskazane cijene te se taj iznos vraća kupcu pri povratku čip karte na prodajno mjesto

3.4.2. Ekološka i društvena održivost

Ekološka održivost zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica od iznimne je važnosti ne samo jer je osnovna turistička lokacija zakonom zaštićeno područje prirode, već i zbog mnogih prijetnji u budućnosti, ponajprije uzrokovanih klimatskim promjenama.

“Klima, naime,” kako navodi Petrić, “osim kao uvjet lokacije, djeluje i kao faktor privlačnosti.”⁸⁰ Uobičajeno je da klima kao faktor privlačnosti više djeluje na destinacije koje počivaju na prirodnim resursima, nego na destinacije u kojima su najvažniji društveni (antropogeni resursi). Za skijališne destinacije klima koja omogućava puno snijega i dugačku zimsku sezonu neizostavan je faktor u razvoju zimskog turizma. Kako je navedeno u poglavlju 3.1.2. Klimatska i geomorfološka obilježja broj dana sa snijegom drastično se smanjuje iz godine u godinu na području Zagreba i okolice, a iznimka nije niti Medvednica. Globalno zatopljenje značajno skraćuje sezonu te utječe na kvalitetu skijaških staza. Jedno od rješenja je povećanje jezera na smještenog na dnu Crvenog spusta tj. izrada novog jezera,

⁸⁰ Petrić, L. (2011.), Upravljanje turističkom destinacijom: Načela i praksa, Ekonomski fakultet u Splitu, str. 93

koje je potrebno za izradu umjetnog snijega. Novo akumulacijsko jezero biti će izgrađeno na području Krumpirišta, kako bi se osigurala dovoljna količina snijega za zasnježenje Crvenog spusta i ostalih skijaških staza sa sadašnjih 12-14 dana optimalnih uvjeta na 40 dana.⁸¹

Izgradnja novog akumulacijskog jezera bi također vukla i određene negativne ekološke učinke: potrebno je dodatno opteretiti okoliš izgradnjom nove infrastrukture, ali i premjestiti, odnosno novom jezeru prilagoditi, sve objekte, parkiralište i stazu koji se trenutno nalaze na području Krumpirišta.

Opskrba umjetnim snijegom jedno je od rješenja za produženje sezone i smanjivanje utjecaja globalnog zatopljenja te održivost zimskog turizma na Medvednici, no i ono ima brojne negativne ekološke učinke. Za proizvodnju umjetnog snijega potrebne su velike količine čiste vode: za kvalitetno prekrivanje jedne skijaške staze umjetnim snijegom, ukoliko nema nimalo prirodnog snijega, prema procjenama je potrebno oko 10-20 milijuna litara. Za velika skijaška natjecanja poput Snježne kraljice taj je broj još veći. Za stavljanje u kontekst zanimljivo je spomenuti podatak kako je za skijalište na kojem su se održavala skijaška natjecanja na Olimpijskim igrama u Pekingu (kilometrima staza ne značajno veće od Skijališta Sljeme) zbog nedostatka prirodnog snijega za izradu umjetnog utrošilo količinu vode koja je jednaka prosječnoj dnevnoj potrošnji vode 900 milijuna ljudi.⁸² Osim velikih količina vode, umjetni snijeg sadrži brojne kemikalije štetne za životinjski i biljni svijet te posebice za tlo na koji se nanosi.

Društvena održivost zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica ima poseban značaj. Razvoj turizma u zaštićenom području uvelike utječe na društvo - lokalno stanovništvo, turiste, pružatelje usluga, medije itd., a taj je značaj posebice naglašen kad se radi o neposrednoj blizini velikog grada iznimne emitivne i receptivne važnosti, kao što je slučaj kod PP Medvednice i Zagreba.

⁸¹ Urbanistički plan uređenje državnog značaja "Skijaški kompleks", Medvednica

https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Prostorno/Planovi/PP_DZ/UPUSK/2017-02/KPP_Obrazlozenje.pdf 8.5.2022.

⁸² Loh M., (2022), Insider.com, The Olympics' artificial snow requires the equivalent of a day's worth of drinking water for 900 million people.

<https://www.insider.com/beijing-olympics-artificial-snow-costs-days-drinking-water-900-million-2022-2> 24.6.2022.

Park prirode Medvednica, kao i Skijalište Sljeme ima vrlo veliku važnost za stanovnike grada Zagreba. Rijetko koji glavni, odnosno veliki grad u svijetu u svojoj neposrednoj blizini ima skijalište. Mogućnost je to koja lokalnom stanovništvu pruža priliku baviti se skijaškim sportom na radni dan, uz posao. Za samo pola sata do sat vremena iz bilo kojeg dijela Zagreba javnim prijevozom ili osobnim automobilom može se stići do skijališta, rekreirati te nakon nastaviti s poslom ili drugim aktivnostima. Osim odlične mogućnosti bavljenja sportom na 1.000 mnv u zelenilu sljemenske šume koja je veliki faktor podizanja kvalitete života lokalnog stanovništva, skijalište je dodatno obogaćenje turističke ponude Zagreba, pogotovo nakon izgradnje nove žičare koja je olakšala dolazak do vrha Parka.

Zaposlenost je također jedan od elemenata održivosti razvoja zimskog sportskog turizma, a skijalište na Medvednici pruža lokalnom stanovništvu velik broj radnih mjesta: od djelatnika skijališta (uređivanje staza, održavanje sjedežnica i vučnica, kontrola skijaških staza, prodavača karata, menadžmenta itd.) do trenera, ugostitelja, prijevoznika gradske službe itd. Mogućnost stalnog ili povremenog rada (kao drugi posao, dodatak na plaću) na planini u neposrednoj blizini grada u sportu koji privlači više ekonomske koristi od velike je važnosti za grad Zagreb, no pod velikim prijetnjama klimatskih promjena i pitanja daljnjeg razvoja sljemenskog skijališta.

Treba spomenuti i utrku Snježne kraljice, značajnog društvenog učinka. Velike sportske manifestacije imaju enorman utjecaj na lokalnu zajednicu pa tako niti Snježna kraljica nije iznimka. Pri početku održavanja utrka je doista uživala ogroman pozitivan imidž - sportska manifestacija najviše razine održavala se na malom zagrebačkom brdu, privlačila je više od 20.000 gledatelja⁸³, a sve su zaokružili vrhunski rezultati Ivice i Janice Kostelić, jednih od najboljih i najpopularnijih sportaša u hrvatskoj povijesti. Nakon prvotne euforije, popularnost je polako dobivala negativan predznak - nedostatak snijega za posljedicu je imao sve veći broj otkazivanja utrka, a broj gledatelja je doživljavao blagi pad. U posljednjem izdanju ženske utrke 2022. godine, staza je bila, za vrhunska skijaška natjecanja, “nezdrave” žute boje, prepuna lišća što je za posljedicu imalo vrlo lošu sliku u svijetu, graničeći s negativnom promocijom.

⁸³ 24 sata.hr, “Izdvojili smo najupečatljivije trenutke Snježne kraljice”, preuzeto sa: <https://www.24sata.hr/promo-sadrzaj/izdvojili-smo-najupechatljivije-trenutke-snjezne-kraljice-806023> 16.9.2022.

Sve lošiji uvjeti utrke, klimatske promjene i skraćivanje sezone stvorile su veliki pritisak javnosti koja je skijalište sve više spominjala u negativnom kontekstu, sve više naglašavajući skijanje kao dodatno preopterećenje za gradski proračun.

4. Primarno istraživanje: Istraživanje stavova stanovnika Zagreba o daljnjem razvoju zimskog sportskog turizma u Parku prirode Medvednica

Istraživanje stavova stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica provedeno je tokom mjeseca lipnja 2022. godine, od 17.6 do 1.7.2022. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika na hrvatskom jeziku, a ispunjavati su mogli samo stanovnici grada Zagreba. Istraživanje se provodilo u online verziji platforme Google Obrazac na društvenim mrežama.

4.1. Predmet i cilj istraživanja

Predmet ovog istraživanja je ispitivanje stavova stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica. Svrha rada je bila prikupiti i istražiti stavove stanovnika grada Zagreba o budućem razvoju zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica. Istraživanje ispituje mišljenja lokalnog stanovništva o sadašnjoj zimskoj sportskoj infrastrukturi, generiranju ekonomskih koristi od zimskog sportskog turizma na području Parka, financiranju Skijališta, učinku klimatskih promjena na zimski sportski turizam u Parku, ekonomske utjecaje razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka, društvene koristi razvoja zimskog sportskog turizma te imidžu međunarodnih natjecanja koja se održavaju na području Parka, ponajprije slalomske utrke Svjetskog kupa, Snježne kraljice.

Cilj ovog istraživanja je interpretirati postignute rezultate koji će se moći koristiti u svim budućim istraživanjima o razvoju zimskog sportskog turizma na području grada Zagreba.

4.2. Uzorak istraživanja

Za istraživanje stavova stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica korišteno je primarno istraživanje putem anketnog upitnika u online obliku pomoću Google Obrazac (Google Forms) platforme.

Prikupljeno je 309 anketnih upitnika. Svih 309 odgovora je upotrebljivo, a anketna su pitanja bila zatvorenog tipa, odnosno ispitanici su morali izabrati jedan od ponuđenih odgovora.

Anketni je upitnik putem društvenih mreža podijeljen ispitanicima metodom snježne grude. Uvjet za ispitanike je bio da su stanovnici grada Zagreba, a upitnik je podijeljen u raznim grupama kojima su tema sportovi na snijegu i aktivni način života, ali je podijeljen i stanovnicima grada Zagreba koji ne njeguju aktivan način života upravo kako bi u rezultate istraživanja bilo uključeno i njihovo mišljenje. Upitnik je bio na hrvatskom jeziku.

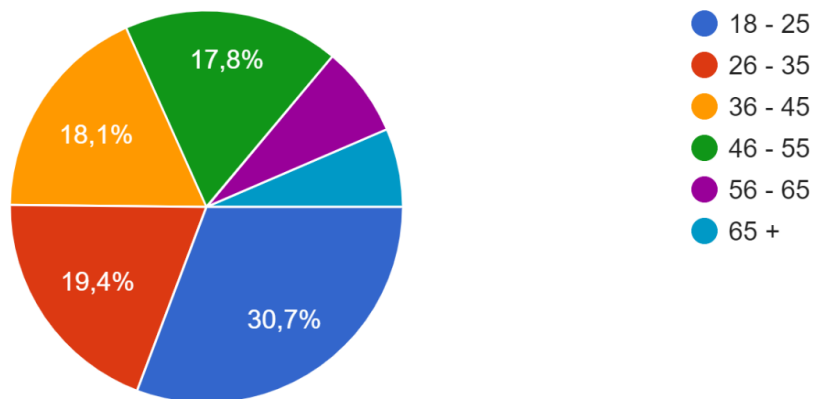
4.3. Analiza podataka i interpretacija rezultata istraživanja

Anketni upitnik bio je podijeljen na dva dijela: prvi dio sastojao se od 4 pitanja i ispitivao je sociodemografska obilježja ispitanika (dob i obrazovanje) i aktivnosti kojima se bave u PP te broj posjeta tijekom zimske sezone, dok se drugi dio sastojao od 10 pitanja koja su ispitivala mišljenja stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na Medvednici. 10 pitanja drugog dijela anketnog upitnika bila su podijeljena na pitanja o ekonomskom, ekološkom i društvenom utjecaju razvoja zimskog sportskog turizma, infrastrukturi skijališta, potrebnosti skijališta za domaće stanovništvo odnosno turiste te percipiranom imidžu utrke Svjetskog kupa FIS Snježne kraljice na promociju Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu.

Grafikon 1. Dob ispitanika

1. Vaša dob

309 odgovora

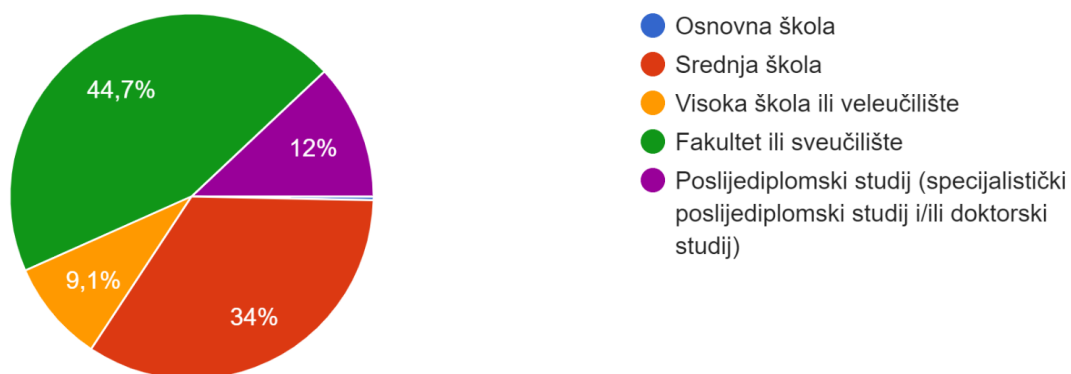
Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Od ispitanih 309 stanovnika Zagreba njih najviše, 95, bilo je između 18 - 25 godina odnosno 30,7%. Ostale dobne skupine postocima su bile nešto malo niže od 20%, izuzev dvije najstarije skupine koje su bile nešto manje od 10%. Skupini između 26 - 35 godina pripadalo je 60 ispitanika (19,4%), onoj između 36 - 45 njih 56 (18,1%), dok je u dobnoj skupini između 46 - 55 godina bilo 55 ispitanika (17,8%). Dvije najstarije skupine imale su nešto manji broj ispitanika, što zbog isključivo online načina ispunjavanja te manjeg broja kontakata autora s tim dobnim skupinama. Tako je u skupini između 56 - 65 godina bilo 23 ispitanika (7,4%), a u onoj iznad 65 godina 20 ispitanika što je 6,5% ukupnog broja odgovora.

Grafikon 2. Najviši stupanj obrazovanja ispitanika

2. Vaš najviši stupanj obrazovanja

309 odgovora

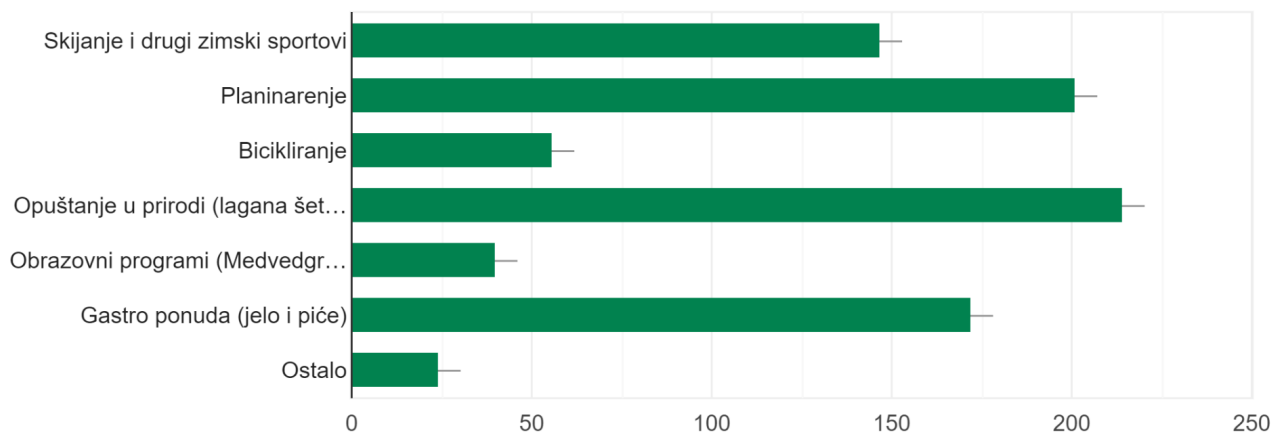

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Osnovnu školu kao najviši stupanj obrazovanja među ispitanicima ovog istraživanja posjeduje 1 osoba, što čini 0,3% ukupnog broja ispitanika. Srednju školu završilo je 105 ispitanika (34%), visoku školu ili veleučilište 28 ispitanika (9,1%), fakultet ili sveučilište 138 ispitanika (44,7%), a poslijediplomski studij, to jest specijalistički poslijediplomski studij i/ili doktorski studij kao najviši stupanj završenog obrazovanja navelo je 37 ispitanika, odnosno 12% ukupnog broja ispitanika.

Grafikon 3. Aktivnosti ispitanika prilikom posjete PP Medvednica

3. Prilikom posjete PP Medvednica, kojim se sve aktivnostima bavite? (mogućnost više odgovora)
309 odgovora

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

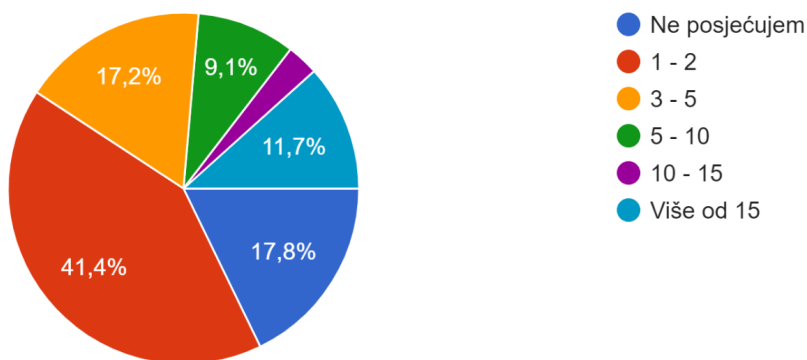
Ovo pitanje omogućavalo je veći broj odgovora, što je većina ispitanika odabrala. Više od jednom aktivnošću bavi se 252 ispitanika (82%), dok se samo jednom aktivnošću bavi 57 ispitanika (18%) od čega su najpopularniji “Opuštanje u prirodi” te “Skijanje i drugi zimski sportovi”.

Prilikom posjete PP Medvednica najviše ispitanih stanovnika grada Zagreba bavi se aktivnošću “Opuštanja u prirodi (lagana šetnja, promatranje prirode, uživanje u pogledu...)”, njih 214, što je 69,3% od ukupnog broja ispitanika. Slijedi aktivnost “Planinarenje” kojom se bavi 201 ispitanika, to jest 65%. Treća aktivnost po broju ispitanika je “Gastro ponuda (jelo i piće)” koju prakticira 172 ispitanika, odnosno 55,7%. “Skijanje i drugi zimski sportovi” aktivnost je kojom se u Parku bavi 147 ispitanika (47,6%). Tri ponuđena odgovora sa najmanjim brojem odabranih odgovora, znatno manjim od četiri “najpopularnija” izbora redom su: “Bicikliranje” kojim se bavi 56 ispitanika (18,1%), zatim “Obrazovni programi (Medvedgrad, Veternica, rudnik Zrinski...)” koji je kao odgovor odabralo 40 ispitanika (12,9%) te naposljetku opcija “Ostalo” s 24 odabrana odgovora što je 7,8% ukupnog broja ispitanika.

Grafikon 4. Učestalost posjeta Parka ispitanika tijekom zime

4. Koliko puta TIJEKOM ZIME posjećujete PP Medvednicu radi zimskih sportova (prosječna sezona traje oko 4 mjeseca; 1.12.-30.3.)?

309 odgovora

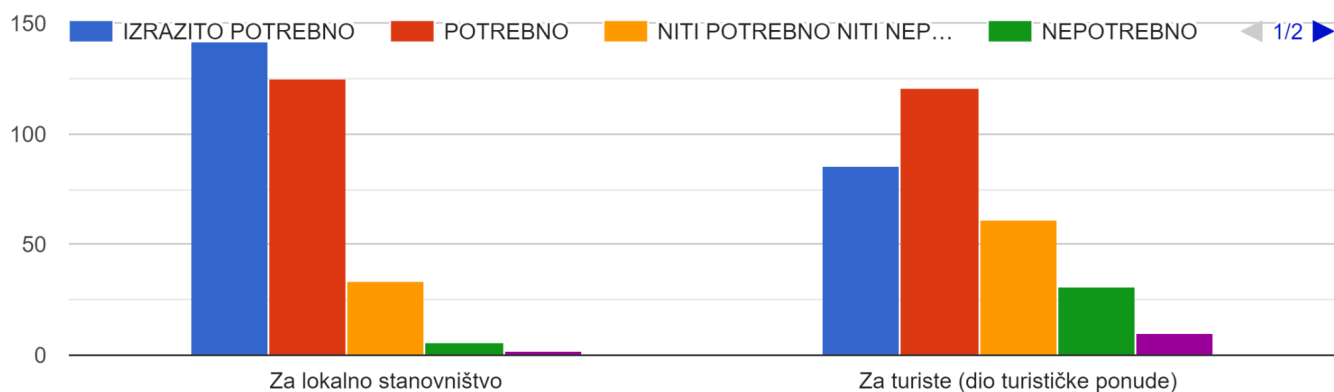
Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Posljednje pitanje prvog dijela anketnog upitnika ispitalo je učestalost posjeta ispitanika Parku prirode tijekom zime radi zimskih sportova. Park radi zimskih sportova uopće ne posjećuje 55 ispitanika što čini 17,8% ukupnog broja ispitanika. Najviše ispitanika odgovorilo je kako tijekom zime posjećuju Park jedan ili dva puta, njih 128, odnosno 41,4%. Tri do pet posjeta kao odgovor je odabralo 53 ispitanika (17,2%), pet do deset puta Park radi zimskih sportova posjećuje 28 osoba (9,1%). Opcija sa najmanjim brojem odgovora je ona koja u obzir uzima ispitanike koji deset do petnaest puta posjećuju Park tijekom zime radi zimskih sportova, takvih je samo 9 (2,9%). Unatoč primjećenom manjem broju odgovora što se više povećava učestalost posjeta, opcija kako Park radi zimskih sportova posjećuje više od 15 puta dobila je čak 36 odgovora, što iznosi 11,7% od ukupnog broja ispitanika, daleko od opcije sa najmanjim brojem odgovora. Uzroci mogu biti brojni, od nedavnog utjecaja covid pandemije, nemogućnosti putovanja u “jače” skijaške zemlje, do zaposlenih na Skijalištu Sljeme, no prema dobivenim rezultatima je jasno da postoji nemali broj zaljubljenika u skijanje koji vrlo često posjećuju Park radi zimskih sportova.

Drugi dio anketnog upitnika ispitivao je konkretne stavove stanovnika Zagreba o ekonomskom, ekološkom i društvenom utjecaju razvoja zimskog sportskog turizma, infrastrukturi skijališta, potrebnosti skijališta za domaće stanovništvo odnosno turiste te percipiranom imidžu utrke Svjetskog kupa FIS Snježne kraljice na promociju Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu. Drugi se dio sastojao od 10 pitanja.

Grafikon 5. Potreba za skijalištem u PP Medvednica za lokalno stanovništvo i za turiste prema mišljenju stanovnika Zagreba

1. U kojoj mjeri smatrate da je skijalište na području PP Medvednica potrebno gradu Zagrebu:

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Lokalnom stanovništvu grada Zagreba, to jest odabranim ispitanicima bilo je postavljeno pitanje u kojoj mjeri smatraju da je skijalište potrebno lokalnom stanovništvu Zagreba, odnosno u kojoj mjeri smatraju da je skijalište potrebno za turiste odnosno kao dio turističke ponude Grada. Namjera je bila uočiti razlike te utvrditi misle li Zagrepčani da je skijalište u jednakoj mjeri potrebno lokalnom stanovništvu i turistima.

Za lokalno stanovništvo skijalište u PP Medvednica je “Izrazito potrebno” prema mišljenju 142 ispitanika, što čini 46 % ukupnog broja ispitanika, ujedno i najveći broj odgovora. Da je skijalište “Potrebno” lokalnom stanovništvu smatra 125 ispitanika (41%). Opciju “Niti potrebno niti nepotrebno” odabralo je 34 ispitanika (11%), opciju “Nepotrebno” 6 ispitanika (manje od 2%), a opciju “Izrazito nepotrebno” 2 ispitanika (manje od 0,5%), opcija sa

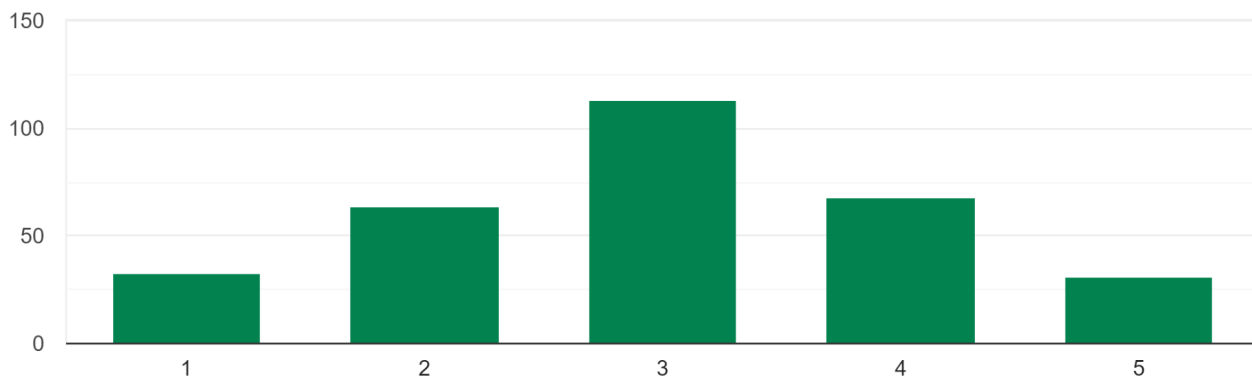
najmanjim brojem odgovora. Broj odgovora gradacijom se smanjivao kod sve negativnijih opcija - sveukupno je uočeno kako velika većina misli kako Zagreb treba imati skijalište za potrebe lokalnog stanovništva ("Izrazito potrebno" ili "Potrebno"), 87% ispitanika, dok samo njih nešto više od 2% ima negativan ("Nepotrebno" ili "Izrazito nepotrebno") stav prema ovom pitanju. Za turiste, odnosno kao dio turističke ponude grada Zagreba skijalište u PP Medvednica prema mišljenju stanovnika Zagreba je "Izrazito potrebno" za 86 ispitanika, što je 28% ukupnog broja ispitanika. Da je skijalište "Potrebno" za turiste misli 121 ispitanik, 39%, što je ujedno i opcija sa najviše odgovora. Skijalište je za turiste "Niti potrebno niti nepotrebno" prema mišljenju 61 ispitanika (20%), a da je skijalište "Nepotrebno" za turiste smatra 31 ispitanik, što je 10% ukupnog broja ispitanika. Skijalište je "Izrazito nepotrebno" za turiste stav je koji dijeli 10 od ukupnog broja ispitanika, oko 3%.

Uočena je značajna razlika u mišljenju Zagrepčana kad se radi o potrebitosti skijališta za lokalno stanovništvo u odnosu na turiste. Dok 87% ispitanika ima stav kako je skijalište u PP Medvednica potrebno ("Izrazito potrebno" ili "Potrebno") za lokalno stanovništvo, njih 67% smatra kako je skijalište potrebno ("Izrazito potrebno" ili "Potrebno") za turiste, odnosno kao dio turističke ponude. Negativan stav ("Nepotrebno" ili "Izrazito nepotrebno"), kad je riječ o skijalištu za lokalno stanovništvo, ima nešto više od 2%, dok je taj postotak ipak veći kad se radi o skijalištu kao dijelu turističke ponude grada Zagreba, 13%. Uzroci ove pojave mogu biti i u činjenici da je skijalište u PP Medvednica svojom veličinom izrazito malo te se ne može mjeriti sa skijalištima u Alpama, koja generiraju vrlo velike koristi od skijališnog turizma, no nije previše konkurentno niti sa skijalištima regije tako da skijalište zbog blizine uglavnom koriste Zagrepčani, a osim velikih natjecanja poput FIS Snježne kraljice, Skijalište Sljeme ne bilježi veliku posjećenost od strane turista.

Grafikon 6. Opterećenost Parka izgradnjom nove žičare prema mišljenju ispitanika

2. U kojoj mjeri smatrate da će nova žičara dodatno opteretiti kapacitete Parka (je li Sljeme spremno za veći broj posjetitelja)?

309 odgovora

Napomena: 1= neće nimalo opteretiti, 2= slabo će opteretiti, 3= neutralno, 4= umjereno će opteretiti, 5= značajno će opteretiti

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

U anketnom pitanju o opterećenosti kapaciteta Parka izgradnjom nove žičare prema mišljenju stanovnika grada Zagreba primijećena je simetrična, odnosno zvonolika distribucija odgovora. Da izgradnja nove žičare neće nimalo opteretiti kapacitete Parka smatra 33 ispitanika, odnosno 10,7% ukupnog broja ispitanika. Stav kako će izgradnja nove žičare slabo opteretiti kapacitete Parka zauzelo je 64 ispitanika (20%). Neutralan stav prema pitanju pokazalo je 113 ispitanika (36,6%), odnosno najveći broj odgovora dobila je upravo ova opcija. Odgovor blizak značajnom opterećenju kapaciteta, opciju 4, odabralo 68 ispitanika (20%) Približno jednak broj odgovora kao i odgovor da izgradnja žičare neće nimalo opteretiti kapacitete dobila je opcija kako će nova žičara značajno opteretiti kapacitete Parka, 31 ispitanik dijeli to mišljenje, 10%.

Zaključno, većina ispitanika misli kako će nova žičara donekle dodatno opteretiti sadašnje kapacitete Parka, no taj utjecaj neće biti od izrazitog značaja. Manji dio ispitanika smatra kako nova žičara neće imati nikakav ili manji pritisak, to jest da je Sljeme, vršni dio PP Medvednica, spreman za veći broj posjetitelja.

Tablica 4. Zadovoljstvo ispitanika zimskom sportskom infrastrukturom

Dio infrastrukture/stupanj zadovoljstva ispitanika	Na zadovoljavajućoj razini	Treba poboljšati	Treba značajno poboljšati
Uređenost staza	73 (23%)	172 (56%)	64 (21%)
Broj staza	60 (19%)	162 (52%)	87 (28%)
Sjedežnica i vučnice	56 (18%)	160 (52%)	93 (30%)
Jezero za umjetni snijeg (duža sezona)	69 (22%)	143 (46%)	97 (31%)
Pristup skijalištu (ceste, parking, putevi...)	71 (23%)	138 (44%)	100 (33%)
Kupnja karata (ski pass)	109 (35%)	134 (43%)	66 (21%)
Dodatni sadržaji (snow park, skokovi, rampe, staza sa hupserima, off piste, dječji sadržaji...)	48 (15%)	153 (50%)	108 (35%)

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Napomena: postoci su zaokruživanje na cijele brojeve

Iz provedenog istraživanja može se uočiti kako su ispitanici stanovnici grada Zagreba uglavnom nezadovoljni zimskom sportskom infrastrukturom te većinski smatraju da su potrebna unapređenja. Ispitanici su najzadovoljniji kupnjom karata, 35% smatra kako je taj segment već sada na zadovoljavajućoj razini. Godine 2021. Skijalište je uvelo mogućnost online rezervacije karata i smanjilo fizičke redove tako da je u tome poboljšanju zasigurno djelomičan razlog ovakvog rezultata. Uređenost staza je jedan od bolje ocijenjenih dijelova infrastrukture, no čak 77% smatra kako je potrebno poboljšanje. Ipak, većina smatra kako su nužne samo manja unaprjeđenja jer je odgovor “Treba značajno poboljšati” dobio manji broj odgovora u odnosu na ostalu infrastrukturu. Slična je situacija i s brojem staza, više od pola ispitanika smatra kako su potrebna manja poboljšanja, dok je broj onih koji misle da su nužna

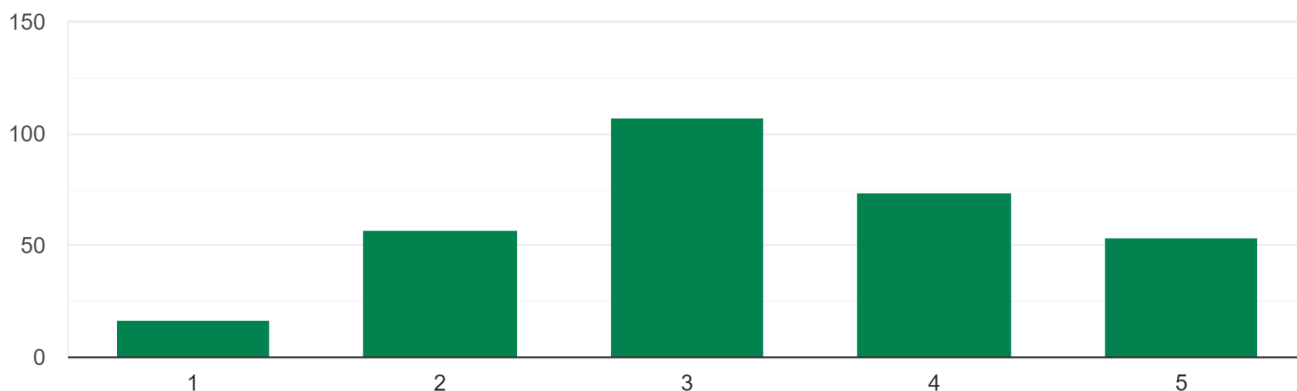
značajna (87) poboljšanja ipak osjetno viši od onih koji su brojem staza zadovoljni (60). Sjedežnica i vučnice jedan su od najlošije ocijenjenih dijelova zimske sportske infrastrukture, čak 82% ispitanika smatra da je poboljšanje nužno, djelomičan razlog može biti zastarjelost i sporost. Jezerom za umjetni snijeg kao dijelom infrastrukture skijališta koji bi mogao produžiti sezonu zimskih sportova zadovoljno je 22% ispitanika, dok je postotak onih koji smatraju da je potrebno značajno unapređenje (31%) nešto viši od ostatka infrastrukture. Pristup skijalištu od strane ispitanika ocijenjen je slično kao i ostatak infrastrukture (izuzev kupnje karata): broj nezadovoljnih ispitanika veći je od dvije trećine, no treba naglasiti nekoliko zadovoljnih ispitanika više u odnosu na ostalu infrastrukturu. Dodatnim sadržajima poput snow parka, rampi za skakanje, staza sa hupserima, skijanja izvan označenih staza zadovoljno je najmanje ispitanika, oko 85% ispitanika smatra kako je nužno poboljšanje, a postotak onih koji zazivaju značajno poboljšanje također je najveći, 35%. Razlog nezadovoljstva može biti i djelomično nepostojanje dodatnih sadržaja: dječja staza postoji na području Činovničke livade, no nije vizualno primamljiva, snow parkova i skakaonica nema, makar postoje određene inicijative za izgradnju, skijati izvan staze se može ukoliko ima dovoljno snijega no nema nikakvu regulaciju, dijelovi staze za skijanje u grbama tzv.hupserima bili su primijećeni, no ne namjerno uređeni od strane skijališta, već stvoreni spontano od strane skijaša.

Ako se u obzir uzmu svi odgovori o infrastrukturi, dobije se broj od 2163 odgovora. Samo 22 % odgovora su da je infrastruktura na zadovoljavajućoj razini, 49% je odgovora da dijelove infrastrukture treba poboljšati, dok 28% odgovora spada u one koji kažu da dijelove infrastrukture treba značajno poboljšati. Od ukupnog broja odgovora ispitanika točno dvije trećine nije zadovoljno sa trenutnim stanjem infrastrukture na Skijalištu Sljeme.

Grafikon 7. Generiranje ekonomskih koristi skijališta prema mišljenju ispitanika

4. U kojoj mjeri smatrate da zimski sportski turizam u Parku generira ekonomske koristi (prihodi, zapošljavanje i dr.) ?

309 odgovora

Napomena: 1= generira izrazito niske koristi, 2= generira niske koristi, 3= generira srednje koristi, 4= generira visoke koristi, 5= generira izrazito visoke koristi

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

U pitanju u kojoj mjeri ispitanici smatraju da zimski turizam u Parku generira ekonomske koristi poput prihoda i zapošljavanja korištena je Likertova skala na pet razina: od generira izrazito niske koristi do generira izrazito visoke koristi. Opcija sa znatno najmanjim brojem odgovora je opcija 1, ona koju je odabralo 17 ispitanika (5,5%), koja govori da zimski sportski turizam generira izrazito niske ekonomske koristi. Opciju 2, generiranje niskih koristi, odabralo je 57 ispitanika (18,4%). Najviše se ispitanika odlučilo za opciju 3, njih 107, što čini 34,6% ukupnog broja ispitanika. Po broju odgovora slijedi opcija 4, najbliža generiranju izrazito visokih koristi, sa 74 odgovora (23,9%). Za opciju 5 odlučili su se oni koji smatraju kako zimski sportski turizam u Parku generira izrazito visoke ekonomske koristi: 54 ispitanika (17,5%) .

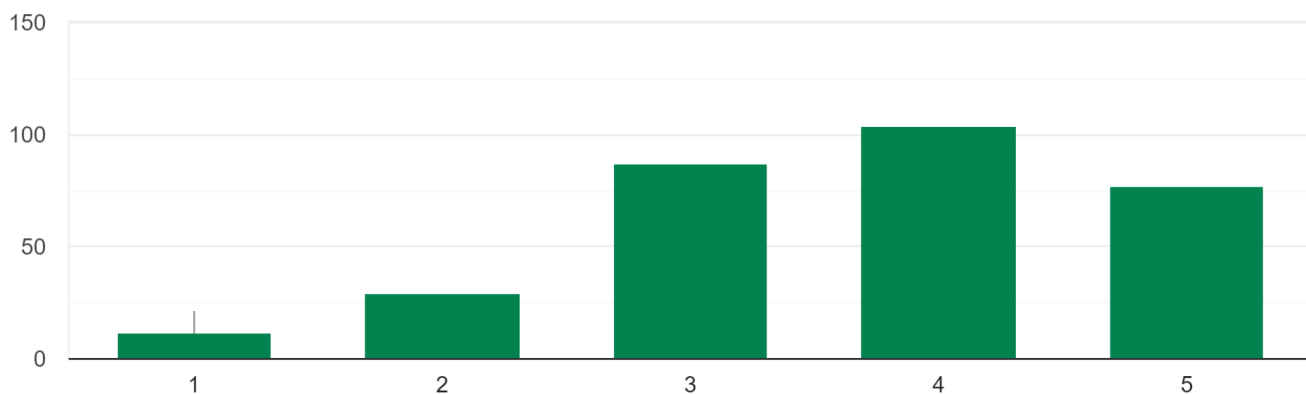
Dvije opcije (1 i 2) koje su izabrali oni koji smatraju da zimski sportski turizam u Parku generira iznimno niske ili niske ekonomske koristi ukupno su izabrane od strane 74 ispitanika (23%), dok su opcije 4 i 5, generiranje izrazito visokih ili visokih ekonomskih koristi ukupno izabrane od strane 128 ispitanika, što je 42% ukupnog broja ispitanika. Istraživanjem odgovora ispitanika može se zaključiti kako Zagrepčani imaju različita razmišljanja o

generiranju ekonomskih koristi putem zimskog sportskog turizma u Parku, ovisno o njihovoj preferiranoj aktivnosti (skijaši su češće birali generiranje visokih ekonomskih koristi), no ipak veći dio ispitanika smatra kako zimski sportski turizam u Parku ipak kreira značajne ekonomske koristi te time može doprinosti turizmu grada Zagreba u cjelini.

Grafikon 8. Financiranje zimskog sportskog turizma u Parku prema mišljenju ispitanika

5. U kojoj mjeri smatrate da proračun grada Zagreba treba financirati razvoj zimskog sportskog turizma u Parku?

309 odgovora

Napomena: 1= uopće ne treba financirati, 2= treba minimalno financirati, 3= treba umjereno financirati, 4= treba većinski financirati, 5= u potpunosti treba financirati

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

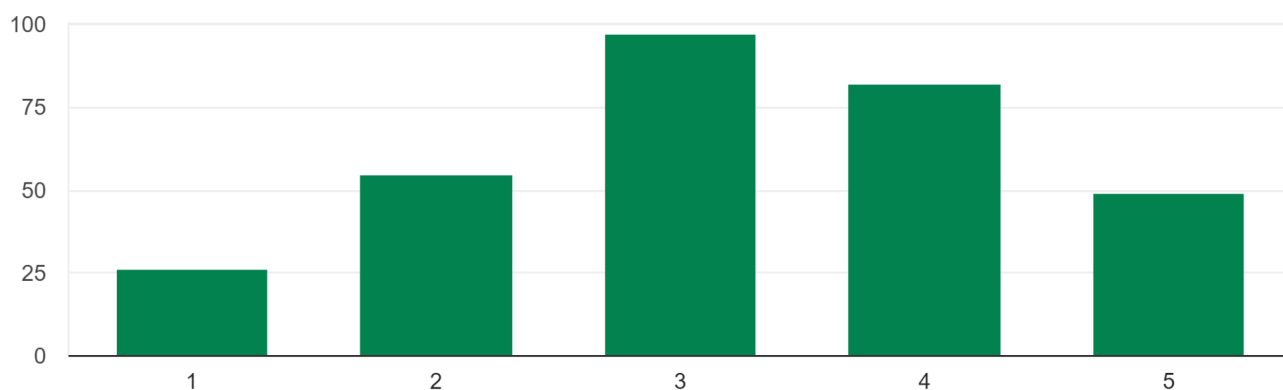
Iz dobivenih rezultata možemo uočiti kako većina ispitanih stanovnika grada Zagreba smatra kako proračun Grada ipak treba financirati razvoj zimskog sportskog turizma u Parku prirode Medvednica. Najmanje odgovora ima opcija kako proračun uopće ne treba financirati zimski sportski turizam u Parku. Tu opciju odabralo je 12 ispitanika, 3,9% ukupnog broja ispitanika te su to uglavnom oni koji se ne bave zahtjevnijim ili soft adventure aktivnostima poput skijanja, planinarenja ili brdskog bicikliranja, već oni kojima su aktivnosti kojima se bave u Parku opuštanje u prirodi i gastro ponuda. Opciju 2, odnosno minimalno financiranje skijališta od strane Grada odabralo je 29 ispitanika (9,4%). Opcija 3, to jest djelomično (umjereno) financiranje zimskog sportskog turizma u Parku je izabrana od strane 87 ispitanika (28,2%). Opcija sa najvećim brojem odgovora je opcija 4, bliska ideji da se zimski

turizam u Parku treba financirati u potpunosti - 104 ispitanika dijeli taj stav (33,7%). Da proračun Grada treba financirati razvoj zimskog turizma u Parku u potpunosti smatra 77 ispitanika (25%), opcija 5. Dva odgovora koja podrazumijevaju najviše financiranja zimskog sportskog turizma u Parku iz proračuna Grada zajedno iznose više od polovice odgovora ispitanika - 59%.

Grafikon 9. Pritisak razvoja zimskog sportskog turizma na zaštićeno područje prema mišljenju ispitanika

6. U kojoj mjeri razvoj zimskog sportskog turizma vrši pritisak na zaštićeno područje PP Medvednica (previše posjetitelja, rušenje stabala, zagađenje, buka...)?

309 odgovora

Napomena: 1= ne vrši gotovo nikakav pritisak, 2= vrši malen pritisak, 3= vrši umjeren pritisak, 4= vrši velik pritisak, 5= vrši izrazito značajan pritisak

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Iako je i u rezultatima ovog anketnog pitanja uočena zvonolika distribucija odgovora, najviše odgovora dobila je opcija srednjeg intenziteta, ipak su veći broj odgovora dobile opcije koje su birali oni koji smatraju da razvoj zimskog turizma čini značajniji utjecaj na zaštićeno područje u vidu prevelikog broja posjetitelja, rušenja stabala, zagađenja šume, buke koja ometa životinje i tako dalje.

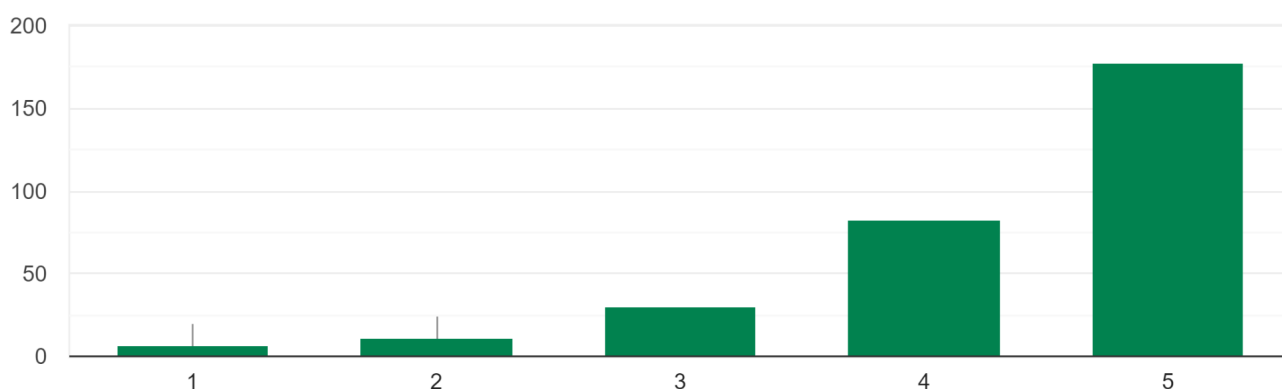
Opcija sa najmanjim brojem odgovora bila je ona najbliža stavu da razvoj zimskog sportskog turizma u Parku ne vrši gotovo nikakav pritisak, opcija 1. Taj stav dijeli 26 ispitanika, što čini

8,4% ukupnog broja ispitanika te su to uglavnom oni koji češće posjećuju Park radi skijanja, ali i oni koji su protiv proširenja ili su zadovoljni sadašnjim brojem staza na skijalištu. Opciju 2 izabralo je 55 ispitanika, njih 17,8%. Opcija središnjeg intenziteta, opcija 3 dobila je najveći broj odgovora, 91 (31,4%), a po broju odgovora odmah iza je opcija 4 sa 82 odgovora (26,5%). Opciju da razvoj zimskog sportskog turizma vrši značajan pritisak na zaštićeno područje, opciju najvećeg intenziteta, odabralo je 49 ispitanika (15,9%) Ukupno dvije opcije najjačeg intenziteta utjecaja izabralo je nešto manje od polovice ispitanika, 42%, što govori da većina ispitanih Zagrepčana smatra kako je utjecaj razvoja skijališta ipak izražen.

Grafikon 10. Mjera utjecaja klimatskih promjena na duljinu sezone zimskih sportova u Parku prema mišljenju ispitanika

7. U kojoj mjeri smatrate da klimatske promjene utječu na duljinu sezone zimskog sportskog turizma na području Parka (skraćuju skijašku sezonu)?

309 odgovora

Napomena: 1= uopće ne utječu, 2= vrlo malo utječu, 3= umjereno utječu, 4= vrlo jako utječu, 5= izrazito utječu

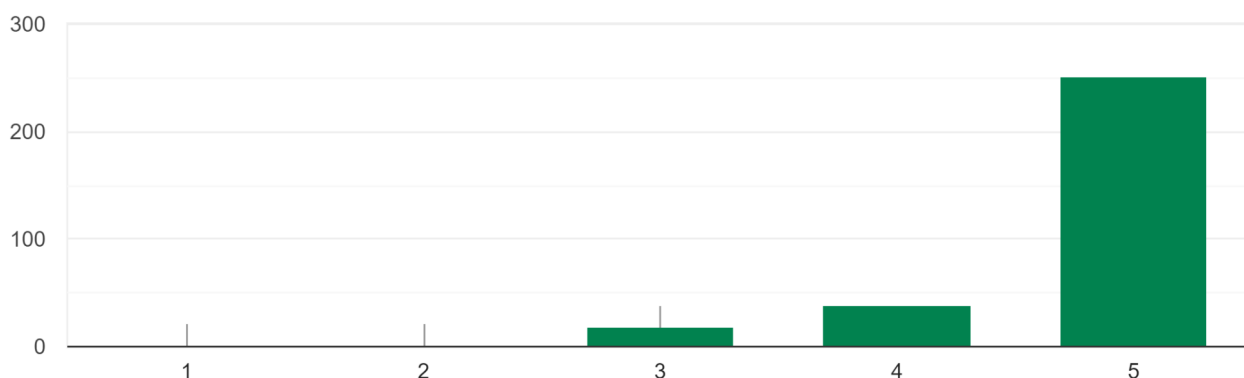
Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Najveći broj ispitanika smatra kako klimatske promjene znatno utječu na duljinu sezone, odnosno da znatno skraćuju skijašku sezonu. Ta percepcija ispitanika u skladu je sa službenim podacima o sve manjem broju dana sa snijegom prikazanim u prethodnom poglavlju. Opcija 1, da klimatske promjene ne utječu na duljinu sezone, izabralo je 7 ispitanika, dok opcija 2 ima 11 odgovora (3,6%). Ti odgovori su uglavnom od strane onih

ispitanika kojima su glavne aktivnosti vezane uz ljeto te oni koji se ne bave zimskim sportovima, odnosno ne posjećuju Park tijekom zime. Središnju opciju, opciju 3, izabralo je 30 ispitanika (9,7%). Dvije opcije najjačeg intenziteta utjecaja klimatskih promjena na skraćivanje skijaške sezone ukupno je izabralo 85% ispitanika što govori kako je percepcija Zagrepčana u skladu sa podacima klimatskih stručnjaka. Opciju 4, najbližu izrazitom utjecaju klimatskih promjena na duljinu sezone izabralo je 83 ispitanika (26,9%), a mišljenje da klimatske promjene izrazito utječu na duljinu sezone zimskih sportova, opciju 5, izabralo je 178 ispitanika, 57,6%

Grafikon 11. Mjera unapređenja zdravlja radi bavljenja zimskim sportovima prema mišljenju ispitanika

8. U kojoj mjeri smatrate da zimski sportovi unaprijeđuju fizičko i psihičko zdravlje?
309 odgovora

Napomena: 1= uopće ne unapređuju, 2= slabo unapređuju 3= umjereno unaprijeđuju, 4= znatno unaprijeđuju,, 5= izrazito unapređuju

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Anketno pitanje o mjeri u kojoj zimski sportovi unapređuju fizičko i psihičko zdravlje pojedinca vrlo je aktualno zbog sve većeg porasta interesa za zdravim i aktivnim načinom života, pa posljedično i takvih aktivnosti na odmoru, ali i zbog porasta nezdravog načina života koji još više naglašava važnost zdravlja i zdravih navika. Ukoliko većina ispitanika

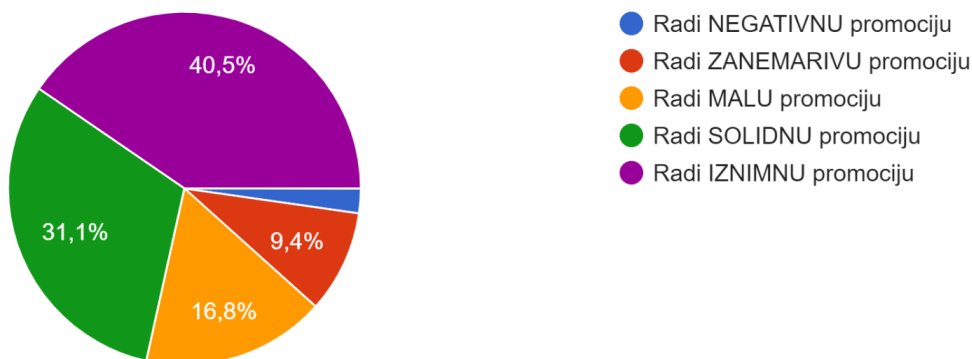
smatra da zimski sportovi znatno utječu na zdravlje pojedinca, možda upravo u toj činjenici leži velika prilika razvoja zimskog turizma u Parku s obzirom na nove trendove turističke potražnje. Opcija 1, odnosno mišljenje da zimski sportovi uopće ne unapređuju zdravlje pojedinca odabrao je 1 ispitanik (0,3%). Opciju 2 nije odabrao niti jedan ispitanik, a središnju opciju, opciju 3, izabralo je 18 ljudi (5,8%). Opciju 4, intenziteta odmah do izrazitog unapređenja zdravlja putem zimskih sportova izabralo je 39 ispitanika (12,6%), a da zimski sportovi izrazito unapređuju psihičko i fizičko zdravlje, opcija 5, izabrana je od strane čak 251 ispitanika (81,2%). što će reći da je dvije opcije najjačeg intenziteta (najjačeg utjecaja zimskih sportova na unapređenje zdravlja) odabralo gotovo 95% ispitanika

Dobiveni rezultati mogli bi biti velika prilika da nadležna tijela djeluju u skladu sa mišljenjem lokalnog stanovništva te trendovima na strani turističke potražnje te dodatno unaprijede skijalište u PP Medvednica na korist Zagrepčana, ali i u cilju obogaćivanja turističke ponude, ukoliko uspiju izbjeći ostale probleme vezane uz razvoj skijališta poput kraće sezone.

Grafikon 12. Mjera promocije Zagreba i Hrvatske kao turističke destinacije putem FIS Snježne kraljice prema mišljenju ispitanika

9. U kojoj mjeri smatrate da utrka FIS Snježna kraljica promovira grad Zagreb i Hrvatsku na međunarodnom tržištu?

309 odgovora

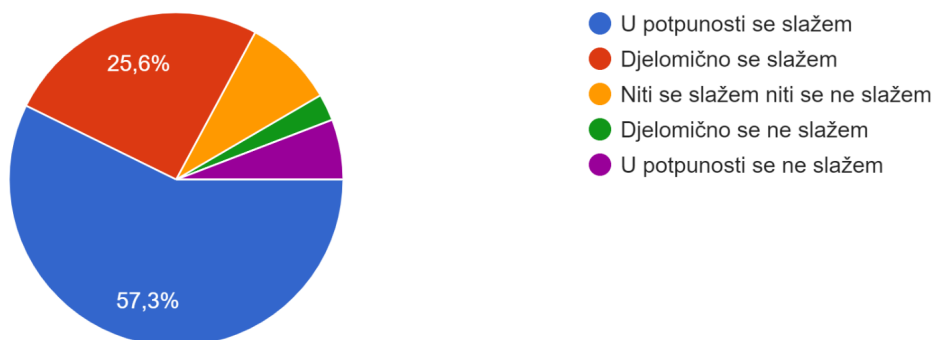
Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

FIS Snježna kraljica međunarodna je skijaška utrka najvišeg ranga profesionalnog natjecanja. Više riječi o utrci bilo je u prethodnom poglavlju, a važno je naglasiti kako su upravo zemlje u kojima je skijanje najpopularniji ili izrazito praćen sport ujedno i najznačajnija hrvatska turistička tržišta poput Njemačke, Austrije, Slovenije, Češke, tako da je istraživanje percepcije lokalnog stanovništva o promociji koju utrka radi itekako relevantno pitanje. Najveći broj ispitanika, njih 125 odnosno 40,5% smatra kako utrka radi iznimnu promociju Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu. Odgovor koji je po broju ispitanika odmah iza je da utrka radi solidnu promociju sa 96 ispitanika (31,1%) što, kada zbrojimo dvije opcije najjačeg intenziteta promocije, daje 72% što govori kako velika većina lokalnog stanovništva iz uzorka smatra utrku za vrlo kvalitetnu promociju destinacije na stranim tržištima. Opciju središnjeg intenziteta, da utrka radi malu promociju, odabrala su 52 ispitanika (16,8%). Da utrka radi zanemarivu promociju misli 29 ispitanika (9,4%), a da Snježna kraljica radi negativnu promociju misli 7 ispitanika, odnosno 2,3% ukupnog broja ispitanika. Negativna promocija može biti povezana sa klimatskim promjenama i sve manjim snježnim pokrivačem koji uništavaju skijašku podlogu te šalju negativnu sliku u svijet.

Grafikon 13. Važnost istraživanja stavova lokalnog stanovništva prema mišljenju ispitanika

10. U kojoj mjeri se slažete da su ovakva istraživanja stavova Zagrepčana važna za daljnji razvoj zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica?

309 odgovora

Izvor: obrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Velika većina ispitanika se slaže da su istraživanja stavova lokalnog stanovništva važna za daljnji razvoj zimskog sportskog turizma te kako je mišljenje Zagrepčana važno po pitanju razvoja turizma. Najviše odgovora ispitanika dobila je opcija “U potpunosti se slažem”, 177 ispitanika (57,3%), a zajedno sa opcijom “Djelomično se slažem”, sa 79 odgovora (25,6%) zajedno daje broj od 83 % ispitanika koji smatraju da su ovakva istraživanja važna za daljnji razvoj zimskog sportskog turizma u PP Medvednica. “Niti se slažem niti se ne slažem” opcija je koju je izabralo 27 ispitanika, odnosno 8,7% ukupnog broja ispitanika. Sa izjavom se ukupno ne slaže 26 ispitanika (8,4%), od kojih se 8 (2,6%) djelomično ne slaže, a 18 (5,8%) se u potpunosti ne slaže.

4.4. Kritički osvrt na budućnost razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka

Budućnost razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka uvelike ovisi o brojnim faktorima kao što su klimatske promjene, mišljenje lokalnog stanovništva o razvoju skijališta, ekonomskim koristima, utjecaju na okoliš, društvenim učincima, turističkoj iskorištenosti i dr. Prema mišljenju ispitanih lokalnih stanovništva, ali i činjenicama koje prikazuju stručnjaci klimatske promjene znatno utječu na sezonu zimskih sportova, pogotovo na, za skijališta vrlo niskih, 1000 metara nadmorske visine. Klimatske promjene ujedno su i najveća prijetnja za budućnost razvoja zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica, uz konstantno povišenje temperature biti će vrlo teško ići u korak s promjenama. Da bi opstalo Skijalište se mora prilagoditi kraćoj sezoni, bilo izgradnjom novog jezera koje bi omogućilo vodu za pravljenje umjetnog snijega (već nekoliko godina u planu izgradnje), što je u skladu sa stavovima ispitanika, bilo nabavkom novih vrsta skijaških topova koji umjetni snijeg mogu praviti i na temperaturama većim od nule ili nekim drugim rješenjem za minimiziranje, za zimski turizam, negativnog utjecaja globalnog zatopljenja. Zanimljiva opcija je okretanje ljetnom skijaškom turizmu. Skijanje je sport koji se gotovo u potpunosti veže uz zimu, no postoje dvije ljetne varijante ovog sporta: skijanje na posebno uređenoj, pokošenoj travi s

prilagođenom opremom te skijanje na plastificiranim podlogama postavljenim na padinu skijaške staze. Primjeri su skijalište na spalionici otpada u Kopenhagenu⁸⁴ ili uređene padine u Velikoj Britaniji⁸⁵ koja nema planine prigodne za zimske sportove, ali s druge strane, postoje i “zimski” skijališta koja ljeti samo dodaju plastificiranu podlogu na stazu, poput Kopaonika⁸⁶ u Srbiji te tako produžuju sezonu, odnosno obogaćuju ponudu i stvaraju dodanu vrijednost. Ipak, važno je naglasiti kako takve varijante skijanja iznimno loše kotiraju među skijašima te bi u slučaju Skijališta Sljeme trebalo detaljno istražiti potencijale troškove i koristi.

Proširenje postojeće ponude u vidu novih staza, dodatnih sadržaja poput skakaonica, snow parkova i sadržaja za djecu u interesu su lokalnog stanovništva, a prilika je to za dodanu vrijednost koja bi izdvojila Skijalište Sljeme od konkurentskih skijališta u blizini, ali i mogućnost za nove ekonomske koristi. Nove staze zadovoljile bi skijaše, a da se u interesu zaštićenog područja i lokalnog stanovništva izbjegne dodatno narušavanje šume i okoliša, moguće je iskoristiti već raskršene dijelove vršnog područja, poput “Panjevine” ispod ugostiteljskog objekta “Vidikovac”.

Velika prilika za budućnost razvoja Skijališta je neposredna blizina, s urbanim područjem i okolicom, velikog glavnog grada. Zagreb je veliko emitivno tržište, grad koji je zbog svog geografskog položaja (sjeverniji dio Hrvatske) i broja stanovnika, daleko najznačajnije područje u Hrvatskoj što se skijanja i skijaške potražnje tiče. Istraživanjem je pokazano kako većina skijaša iz Zagreba barem jednom u sezoni posjeti Skijalište, a značajan je i broj onih koji ondje skijaju vrlo često. Potražnje za zimskim sportovima će u bližoj budućnosti u Zagrebu itekako biti, skijaške škole (bilo natjecateljske ili rekreativne) vrlo su popularne na Skijalištu te u tim činjenicama leži jedna od prilika za razvoj zimskog sportskog turizma u Parku.

Istraživanje je pokazalo da je skijalište u Parku potrebno za lokalno stanovništvo, vidljiv je i turistički potencijal, a velika većina ispitanika, odnosno Zagrepčana svjesna je pozitivnih utjecaja bavljenja sportom u šumskoj lokaciji sa čistim zrakom na zdravlje pojedinca. Uz

⁸⁴ Copenhill.dk, <https://www.copenhill.dk/en> 15.9.2022.

⁸⁵ On the snow.UK, <https://www.onthesnow.co.uk/news/uk-dry-ski-slopes/> 15.9.2022.

⁸⁶ Infokop.net, <https://www.infokop.net/novinski-clanci/u-subotu-u-12h-otvaranje-vestacke-staze-za-skijanje-na-kopaoniku.html> 15.9.2022.

rastuću brigu za zdravlje kao trend na turističkom tržištu važno je prepoznati i iskoristiti prilike za daljni razvoj skijališta na području Parka. Kvalitetno prezentiranje ideja i plana razvoja s naglaskom na trendu porasta brige za zdravlje, u skladu s mišljenjem lokalnog stanovništva moglo bi se pokazati kao pun pogodak za budućnost Skijališta Sljeme.

Važnosti ekonomskih učinaka zimskog sportskog turizma, koji često obuhvaćaju potražnju viših primanja, ne treba podcijenjivati, no na umu treba imati i visoke troškove koje sa sobom nosi upravljanje i održavanje skijališta. Prilika je mišljenje ispitanika od kojih većina smatra kako zimski sportski turizam generira zapažene ekonomske učinke poput prihoda, zapošljavanja (treneri, djelatnici skijališta, ugostitelji, uređivači staza, prijevoznici...). Također je lokalno stanovništvo svjesno brojnih društvenih koristi razvoja zimskog sportskog turizma te većinski smatra kako Grad Zagreb ipak treba financirati razvoj Skijališta u značajnijem obujmu.

Unaprjeđenje infrastrukture jedna je od nužnosti za daljni razvoj, a takvi su i stavovi ispitanika. Financiranje unaprjeđenja bilo bi pravi izazov uz brojne otežavajuće faktore kao što su manjak financija Grada, isplativosti projekta, klimatskih promjena i tako dalje, no prilika postoji u interesu posjetitelja te već navedenim činjenicama poput neposredne blizine grada i skijaške tradicije.

Budućnost razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica vrlo je neizvjesna te se susreće s brojnim izazovima od kojih je možda najznačajnije globalno zatopljenje, no uz korištenje prilika, prilagođavanje ponude promjenama i trendovima, može biti relativno stabilan temelj za daljnji razvoj.

5. Zaključak

Zimski sportski turizam, odnosno zimski sportsko-rekreacijski turizam kako se navodi u literaturi, segment je sportsko rekreacijskog turizma, jednog od sve popularnijih specifičnih oblika turizma, pogotovo uzevši u obzir rastući trend brige za zdravlje te bavljenja sportskim aktivnostima na odmoru. Upravo su zdravstvena i rekreacijska funkcija turizma posebno naglašene, prvenstveno zbog prostora u kojem se ovaj oblik turizma odvija - lokacijski se zimski sportski turizam veže uz planinska mjesta čistog zraka, veće nadmorske visine, udaljena od zagađenja urbanih područja. Naziv koji za ta mjesta, tzv. skijališta, nalazimo u literaturi su "zimski sportski centri". Oni objedinjuju skijašku infrastrukturu u koju ubrajamo uređene, a ponekad i divlje, neuređene skijaške staze, žičare, sjedežnice i vučnice te ostale skijaške naprave; smještajne i druge ugostiteljske objekte; dodatne sadržaje poput sportskih igrališta, kina, kazališta, bazena; ukratko skup svih poduzeća, organizacija, aktivnosti, područja i opreme koji zadovoljavaju specifične potrebe zimskih turista.

Iako zimski sportovi zahtijevaju specifična motorička znanja, a uključuju i dozu opasnosti, ipak ih se opisuje kao soft adventure aktivnosti te su s time u skladu i obilježja potražnje. Trend turističke potražnje traganje je za avanturizmom na odmoru, no u sigurnim, odnosno kontroliranim uvjetima, a zimski se sportski turizam izvrsno uklapa u navedeni trend, što djelomično objašnjava i rastuću popularnost zimskih sportova na globalnoj razini.

Razvoj zimskog sportskog turizma također ima i specifične ekonomske, društvene i ekološke učinke. Ekonomski se očituju u višim primanjima turističke potražnje zimskih sportskih turista, ali i najpopularnijim lokacijama za zimski turizam. Redom su to države visokog standarda života te relativno skupih cijena turističkog boravka i ostalih troškova, poput Francuske, Švicarske, Austrije, Njemačke, Norveške ili Kanade. Sukladno tome, potražnja za zimskim sportskim turizmom najčešće dolazi iz razvijenijih područja s većim budžetom te mogu podnijeti veće cijene. Naravno, zimski sportski centri orijentirani na masovni oblik turizma, poput destinacija u Francuskoj, u suradnji s turoperatorima i turističkim agencijama nude vrlo povoljne aranžmane, no generalno gledajući za zimski sportski turizam potrebno je izdvojiti veće iznose u odnosu na neke druge oblike turizma. Društveni se učinci očituju u brojnim pogodnostima za lokalno stanovništvo kao što je bolji standard života, ali i u gubljenju autentične kulture i većih gužvi. Ekološki učinci su naglašeni u sve izraženijim klimatskim promjenama to jest globalnom zatopljenju koje je jedna od najvećih prijetnji zimskim sportovima, ali i narušavanju prirodnih resursa razvojem infrastrukture.

PP Medvednica jedan je od najznačajnijih i najposjećenijih parkova prirode u Hrvatskoj, ponajviše zahvaljujući neposrednoj blizini glavnog grada, Zagreba. Skijalište koje se nalazi na području Parka, Skijalište Sljeme, iznimno je posjećeno od strane lokalnog stanovništva. Iako na području Parka postoji tradicija zimskih sportova, skijalište se suočava sa brojnim prijetnjama od kojih klimatske promjene imaju najveći utjecaj. Na, za skijališta, niskih 1000 metara nadmorske visine njihov je utjecaj izražen i vidljiv u sve manjem broju dana sa snijegom, faktoru nužnom za postojanje zimskog sportskog turizma. Također aktualan je i problem financiranja skijališta: održavanje je skupo, a potrebna su značajnija ulaganja za daljnji razvoj i minimizaciju negativnih utjecaja klimatskih promjena. Svi ti razlozi utjecali su na ukidanje muške utrke Snježne kraljice iz kalendara FIS-a.

Vrlo važan, ako ne i ključan segment u daljnjem razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka su i stavovi lokalnog stanovništva, tema primarnog istraživanja ovog rada. Istraživanje stavova stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica je obuhvatilo 309 ispitanika. Rezultati istraživanja su pokazali da iako je skijanje vrlo popularna aktivnost na Medvednici ipak nije na razini popularnosti manje zahtjevnih aktivnosti poput šetnje, planinarenja i uživanja u gastro ponudi. Većina posjetitelja tokom zimske sezone posjeti skijalište jednom ili dvaput, a nije zanemariv niti broj očitih zaljubljenika u zimske sportove koji skijalište tijekom zime posjećuju na tjednoj bazi ili češće. Ispitanici smatraju kako je skijalište od iznimne važnosti za lokalno stanovništvo, uzimajući u obzir brojne koristi poput zapošljavanja i zdravlja te većina smatra kako Grad Zagreb većinski treba financirati skijalište na području Parka. Potencijal razvoja skijališta kao dodatne turističke ponude je itekako vidljiv, no nije izrazito naglašen kao u slučaju potrebitosti skijališta za Zagrepčane. Lokalno stanovništvo svjesno je prijetnji u obliku klimatskih promjena, ali razumiju i koristi razvoja zimskog sportskog turizma, ponajprije velikih skijaških natjecanja, u obliku pozitivne promocije Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu. Za kvalitetan daljni razvoj skijališta važno je naglasiti i nezadovoljstvo ispitanika skijaškom infrastrukturom, nešto više od dvije trećine ispitanika smatra da se dijelovi infrastrukture trebaju poboljšati. Najzadovoljniji su kupnjom karata, dok su ostalim elementima poput uređenosti staza, pristupu skijalištu, jezeru za umjetni snijeg koje bi produžilo sezonu vrlo nezadovoljni (oko 20% zadovoljnih, dok 80% smatra da je nužno unaprjeđenje). Najlošije ocjene dobili su broj staza, sjedežnica i vučnice te dodatni sadržaji poput snow parka, skokova, dječjih sadržaja i slično. Ovim segmentima zadovoljno je manje od 20% ispitanika.

Zaključno, daljnji razvoj zimskog sportskog turizma na području Parka zahtijeva minimiziranje negativnih utjecaja klimatskih promjena i negativnog ekološkog otiska, unaprjeđenje infrastrukture, detaljan plan razvoja u skladu sa stavovima lokalnog stanovništva dobivenih iz ovog istraživanja, sve sa ciljem maksimizacije društvenih koristi za Grad Zagreb, ekonomskih koristi samog Skijališta i ostalih pružatelja usluga u Parku, zadovoljstva lokalnog stanovništva te pružanja kvalitetnog proizvoda za turiste, no čija bi primarna funkcija ipak bila veći standard života Zagrepčana.

Literatura

Popis literature:

- 1) Abegg, Bruno, Agrawala, S., Crick, F., & de Montfalcon, A., (2007.) "Climate change impacts and adaptation in winter tourism." *Climate change in the European Alps: Adapting winter tourism and natural hazards management*, preuzeto sa: https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Climate+change+impacts+and+adaptation+in+winter+tourism.&publication_year=2007&pages=25-60 11.5.2022.
- 2) Abegg B. (1996.) Klimaänderung und Tourismus: Klimafolgenforschung am Beispiel des Wintertourismus in den Schweizer Alpen. Zurich, Switzerland vdf Hochschulverlag.
- 3) Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici, (2007.), Turizam i sport: razvojni aspekti, Zagreb, Školska knjiga
- 4) Bartoluci M. (2013.), Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva, Zagreb, Školska knjiga

- 5) Bartoluci M., Škorić, S. (2009.), Menadžment sportskog i nautičkog turizma, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac
- 6) Drempetić, B., (2022.), Ski sezoni prijeti fijasko: Staze na Sljemenu održava jedan stari stroj, a natječaj za nove nije raspisan, Jutarnji list, preuzeto sa: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/ski-sezoni-prijeti-fijasko-staze-na-sljemenu-odrzava-jedan-stari-stroj-a-natjecaj-za-nove-nije-raspisan-15157303> 26.6.2022.
- 7) Flagestad, H., (2001.), Strategic Success in Winter Sports Destinations: A Sustainable Value Creation Perspective, Oslo School of Management
- 8) Institut za turizam, (2007.) Stavovi i potrošnja posjetitelja - nacionalni parkovi i parkovi prirode, Zagreb, 2007., preuzeto sa: <https://mint.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//TOMAS06NPPP.pdf> 16.5.2022.
- 9) Laternser, M., & Schneebeli, M.. (2003). Long-term snow climate trends of the Swiss Alps (1931-99). International Journal of Climatology.
- 10) Laurent, V., (2020.) International Report on Snow & Mountain Tourism - Overview of the key industry figures for ski resorts April 2020 preuzeto sa: <https://www.vanat.ch/RM-world-report-2020.pdf> 21.4.2022.
- 11) Loh, M., (2022), The Olympics' artificial snow requires the equivalent of a day's worth of drinking water for 900 million people, Insider.com, preuzeto sa: <https://www.insider.com/beijing-olympics-artificial-snow-costs-days-drinking-water-900-million-2022-2> 24.6.2022.
- 12) Meier R. (1998.) Sozioökonomische Aspekte von Klimaänderung und Naturkatastrophen in der Schweiz. Zurich, Switzerland vdf Hochschulverlag.
- 13) Organe consultatif sur les changements climatique, Advisory Body on Climate Change. (2007.) Klimaänderung und die Schweiz 2050. Bern, Switzerland OcCC. preuzeto sa: http://www.occc.ch/reports/794_d.html 11.5.2022.
- 14) Opačić, V. T., Curić, D., Jandras, M., Kutle, K., Marijan, N., Mirt, I., Perković, D. I Vodanović, I., (2014.) Zaštićena područja kao rekreacijske zone grada – primjer Parka prirode Medvednica; HRVATSKI GEOGRAFSKI GLASNIK 76/1, preuzeto sa: <https://hrcak.srce.hr/file/186528> 5.5.2022.
- 15) Petrić, L. (2008.), Kako razvijati održivi turizam u zaštićenim obalnim prostorima? “Park prirode Biokovo”, Acta Turistica Nova, Vol. 2, br. 1, str. 5-23
- 16) Petrić, L. (2011.), Upravljanje turističkom destinacijom: Načela i praksa, Ekonomski fakultet u Splitu

- 17) Pütz M., Gallati D., Kytzia S., Elsasser H., Lardelli C., Teich M., Waltert F., and Rixen C., (2011.) "Winter Tourism, Climate Change, and Snowmaking in the Swiss Alps: Tourists' Attitudes and Regional Economic Impacts," *Mountain Research and Development* 31(4), preuzeto sa:
<https://bioone.org/journals/mountain-research-and-development/volume-31/issue-4/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1/Winter-Tourism-Climate-Change-and-Snowmaking-in-the-Swiss-Alps/10.1659/MRD-JOURNAL-D-11-00039.1.full#i0276-4741-31-4-357-OcCC1> 11.5.2022.
- 18) Scott, D., McBoyle, G., & Minogue, A. (2007). Climate change and Quebec's ski industry. *Global Environmental Change*, 17(2)
- 19) Urbanistički plan uređenje državnog značaja "Skijaški kompleks", Medvednica, preuzeto sa:
https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Prostorno/Planovi/PP_DZ/UPUSK/2017-02/KPP_Obrazlozenje.pdf 8.5.2022.
- 20) Unbehaun, W., Pröbstl, U., & Haider, W. (2008). Trends in winter sport tourism: challenges for the future. *Tourism Review*, 63(1)

Korišteni internetski izvori:

- 1) Bergfex.at, preuzeto sa: <https://www.bergfex.at/> 10.6.2022
- 2) .CBI.eu, "The European market potential for adventure tourism"
<https://www.cbi.eu/market-information/tourism/adventure-tourism/adventure-tourism/market-potential> 13.6.2022.
- 3) Copenhill.dk, <https://www.copenhill.dk/en> 15.9.2022.
- 4) Državni hidrometeorološki zavod
https://meteo.hr/klima.php?section=klima_podaci¶m=k1&Grad=zagreb_gric
7.5.2022.
- 5) Facts and figures: How Beijing 2022 is transforming winter sport in China, International Olympic Committee, preuzeto sa:
<https://olympics.com/ioc/news/facts-and-figures-how-beijing-2022-is-transforming-winter-sport-in-china> 21.4.2020.

- 6) FIS Ski.com,
<https://www.fis-ski.com/DB/alpine-skiing/calendar-results.html?eventselection=&place=§orcode=AL&seasoncode=2022&categorycode=WC&disciplinecode=&gendercode=&racedate=&racecodex=&nationcode=&seasonmonth=X-2022&saveselection=-1&seasonselection=> 19.6.2022.
- 7) Hotel Tomislavov dom, Sljeme.hr
<https://www.sljeme.hr/hoteli/hotel-tomislavov-dom/21> 26.5.2022.
- 8) How does ski lifts work, preuzeto sa: <https://skiinglab.com/how-does-ski-lifts-work/>
(24.5.2022.)
- 9) Infokop.net,
<https://www.infokop.net/novinski-clanci/u-subotu-u-12h-otvaranje-vestacke-staze-za-skijanje-na-kopaoniku.html> 15.9.2022.
- 10) Karta Zagreba.com, <http://www.karta-zagreba.com/karta-zagreba/> 16.4.2022.
- 11) Jahorina.com, preuzeto sa: <https://www.oc-jahorina.com/istorija-skijanja-na-jahorini/>
10.6.2022.
- 12) Muzejski postav Medvedgrada, preuzeto sa: <https://medvedgrad.eu/muzejski-postav/>
25.5.2022.
- 13) Nacionalni park Plitvička jezera
<https://np-plitvicka-jezera.hr/planirajte-posjet/istrazite-jezera/aktivnosti/skijanje-i-sanjkanje/> 10.6.2022.
- 14) On the snow.UK, <https://www.onthesnow.co.uk/news/uk-dry-ski-slopes/> 15.9.2022.
- 15) Park Prirode Medvednica-Geologija
<https://www.pp-medvednica.hr/priroda-i-kultura/geologija/> 7.5.2022.
- 16) Park Prirode Medvednica-Klima
<https://www.pp-medvednica.hr/priroda-i-kultura/klima/> 16.4.2022.
- 17) Park Prirode Medvednica-Priroda i kultura
<https://www.pp-medvednica.hr/priroda-i-kultura/biljni-svijet/> 16.4.2022.
- 18) Park prirode Medvednica - Rudnik Zrinski
<https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/rudnik-zrinski/> 25.5.2022.
- 19) Park Prirode Medvednica-Osobna karta Parka
<https://www.pp-medvednica.hr/o-nama/osobna-karta-parka/> 16.4.2022.
- 20) Park prirode Medvednica - Špilja Veternica
<https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/spilja-veternica/> 25.5.2022.

- 21) Park Prirode Medvednica - Turistička ponuda <https://www.pp-medvednica.hr/>
14.5.2022.
- 22) Park prirode Medvednica - Upravljanje,
<https://www.pp-medvednica.hr/o-nama/upravljanje/> 10.6.2022.
- 23) Petehovac.com.hr <http://petehovac.com.hr/rekreacija/> 10.6.2022.
- 24) Platak.hr <https://platak.hr/informacije-o-stazama-i-zicarama/> 10.6.2022.
- 25) Platak.hr <https://platak.hr/platak-postaje-perjanica-hrvatskog-planinskog-turizma/>
10.6.2022.
- 26) Ski klub Ogulin <https://skiklubogulin.hr/skijaliste-vucici/> 10.6.2022.
- 27) Skijalište Sljeme, Informacije o skijaškim stazama, preuzeto
sa: <https://www.sljeme.hr/skijaliste/informacije-o-skijaskim-stazama-i-zicarama/56>
13.5.2022.
- 28) Skijanjanje.hr
<https://www.skijanjanje.hr/skijalista/hrvatska/clanak/celimbasa---mrkopalj?id=12999>
10.6.2022.
- 29) Skijanjanje.hr,
<https://www.skijanjanje.hr/skijalista/hrvatska/clanak/licka-skijalista?id=16595> 10.6.2022.
- 30) Snow Queen Trophy.com, <https://snowqueentrophy.com/> 19.6.2022.
- 31) Statista, Number of people who ski in Europe as of 2021, by country
<https://www.statista.com/statistics/801008/europe-number-of-people-skiing-by-country/> 12.6.2022.
- 32) Statistički ljetopis Grada Zagreba, Geografski i meteorološki podaci
http://www1.zagreb.hr/zgstat/documents/Ljetopis_2017/2017_01_Geo_Meteo_podaci.pdf
- 33) T.A. Snježna kraljica, Sljeme.hr, preuzeto sa:
<https://www.sljeme.hr/hoteli/ta-snjezna-kraljica/22> 26.5.2022.
- 34) Val Thorens, <https://www.valthorens.com/en/> 28.4.2022.
- 35) Zagrebački skijaški savez, Povijest skijanja, preuzeto sa:
<https://zss.hr/povijest-skijanja/#!> 17.4.2022.
- 36) Zagreb.hr, <https://www.zagreb.hr/turisticki-pokazatelji-i-smjestajni-kapaciteti/1031>
21.6.2022.
- 37) Zakon o zaštiti prirode, preuzeto sa:
<https://www.zakon.hr/z/403/Zakon-o-za%C5%A1titi-prirode> 16.4.2022.

- 38) 24 sata.hr, "Izdvojili smo najupečatljivije trenutke Snježne kraljice", preuzeto sa:
<https://www.24sata.hr/promo-sadrzaj/izdvojili-smo-najupecatljivije-trenutke-snezne-kraljice-806023> 16.9.2022.

Popis slika

- 1) Slika 1. Dio apartmanskog naselja u francuskom skijalištu Val Thorens, preuzeto sa:<https://www.booking.com/hotel/fr/residence-olympiades.en-gb.html> (24.5.2022.)
- 2) Slika 2. "Obuhvat UPU Skijaški kompleks na zračnom snimku: postojeća izgradnja i skijaške žičare" Urbanistički plan uređenje državnog značaja "Skijaški kompleks", Medvednica preuzeto sa:
https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Prostorno/Planovi/PP_DZ/UPUSK/2017-02/KPP_Obrazlozenje.pdf (8.5.2022.)

Popis tablica

- 1) Oblici sportsko-rekreacijskog turizma, Bartoluci M. (2013.), Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva, Zagreb, Školska knjiga, str.200
- 2) Strategije i mjere upravljanja u zaštićenim područjima, prema Manning 1979; Cole et. al., 1987. preuzeto iz: Petrić, L.(2011.), Upravljanje turističkom destinacijom:Načela i praksa, Ekonomski fakultet u Splitu, str. 68
- 3) Odabrane cijene skijaških karata na Skijalištu Sljeme, izrada autora prema:
<https://www.sportskiobjekti.hr/UserDocsImages/Sljeme/SLJEME-IZVADAK%20IZ%20CJENIKA.pdf> 26.6.2022.
- 4) Zadovoljstvo ispitanika zimskom sportskom infrastrukturom, izrada autora prema provedenom primarnom istraživanju

Popis grafičkih prikaza

Grafikon 1. Dob ispitanika

Grafikon 2. Najviši stupanj obrazovanja ispitanika

Grafikon 3. Aktivnosti ispitanika prilikom posjete PP Medvednica

Grafikon 4. Učestalost posjeta Parka ispitanika tijekom zime

Grafikon 5. Potreba za skijalištem u PP Medvednica za lokalno stanovništvo i za turiste prema mišljenju stanovnika Zagreba

Grafikon 6. Opterećenost Parka izgradnjom nove žičare prema mišljenju ispitanika

Grafikon 7. Generiranje ekonomskih koristi skijališta prema mišljenju ispitanika

Grafikon 8. Financiranje zimskog sportskog turizma u Parku prema mišljenju ispitanika

Grafikon 9. Pritisak razvoja zimskog sportskog turizma na zaštićeno područje prema mišljenju ispitanika

Grafikon 10. Mjera utjecaja klimatskih promjena na duljinu sezone zimskih sportova u Parku prema mišljenju ispitanika

Grafikon 11. Mjera unapređenja zdravlja radi bavljenja zimskim sportovima prema mišljenju ispitanika

Grafikon 12. Mjera promocije Zagreba i Hrvatske kao turističke destinacije putem FIS Snježne kraljice prema mišljenju ispitanika

Grafikon 13. Važnost istraživanja stavova lokalnog stanovništva prema mišljenju ispitanika

Prilozi

Prilog 1. Primjer anketnog upitnika

Istraživanje stavova stanovnika grada Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica

Poštovani ispitanici,

ovo istraživanje predmetom je izrade diplomskog rada na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, smjer Turizam. Svrha rada je prikupiti i istražiti stavove stanovnika grada Zagreba o budućem razvoju zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica. Cilj ovog istraživanja je interpretirati postignute rezultate koji će se moći koristiti u svim budućim istraživanjima o razvoju zimskog sportskog turizma na području grada Zagreba.

Vrijeme potrebno za ispunjavanje ovog upitnika je oko 5 minuta.

UPUTE: Nakon ispunjavanja prva 4 pitanja potrebno je pritisnuti opciju "Dalje" koja se nalazi ispod četvrtog pitanja. Nakon toga ispunjavate idućih 10 pitanja koja se nalaze na drugoj stranici. Nakon ispunjavanja svih 14 pitanja, na drugoj stranici **OBAVEZNO** pritisnite opciju "Podnesi" kako bi se Vaš odgovor zabilježio.

Iskrena zahvala svima koji su ispunili anketu te najdublja zahvala onima koji su je podijelili.

Lijep pozdrav,
Igor Diklić

*Obavezno

1. 1. Vaša dob *

Označite samo jedan oval.

- 18 - 25
- 26 - 35
- 36 - 45
- 46 - 55
- 56 - 65
- 65 +

2. 2. Vaš najviši stupanj obrazovanja *

Označite samo jedan oval.

- Osnovna škola
- Srednja škola
- Visoka škola ili veleučilište
- Fakultet ili sveučilište
- Poslijediplomski studij (specijalistički poslijediplomski studij i/ili doktorski studij)

3. 3. Prilikom posjete PP Medvednica, kojim se sve aktivnostima bavite? *
(mogućnost više odgovora)

Odaberite sve točne odgovore.

- Skijanje i drugi zimski sportovi
 Planinarenje
 Bicikliranje
 Opuštanje u prirodi (lagana šetnja, promatranje prirode, uživanje u pogledu...)
 Obrazovni programi (Medvedgrad, Veternica, rudnik Zrinski...)
 Gastro ponuda (jelo i piće)
 Ostalo

4. 4. Koliko puta TIJEKOM ZIME posjećujete PP Medvednicu radi zimskih sportova (prosječna sezona traje oko 4 mjeseca; 1.12.-30.3.)? *

Označite samo jedan oval.

- Ne posjećujem
 1 - 2
 3 - 5
 5 - 10
 10 - 15
 Više od 15

Razvoj zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica

Drugi dio ankete ispituje Vaša mišljenja o zimskom sportskom turizmu na području PP Medvednica i sastoji se od 10 pitanja.

5. 1. U kojoj mjeri smatrate da je skijalište na području PP Medvednica potrebno gradu Zagrebu: *

Označite samo jedan oval po retku.

	IZRAZITO POTREBNO	POTREBNO	NITI POTREBNO NITI NEPOTREBNO	NEPOTREBNO	IZRAZITO NEPOTREBNO
Za lokalno stanovništvo	☐	☐	☐	☐	☐
Za turiste (dio turističke ponude)	☐	☐	☐	☐	☐

6. 2. U kojoj mjeri smatrate da će nova žičara dodatno opteretiti kapacitete Parka (je li Sljeme spremno za veći broj posjetitelja)? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
Neće nimalo opteretiti	☐	☐	☐	☐	☐	Značajno će opteretiti

7. 3. Što bi po Vašem mišljenju trebalo unaprijediti kod zimske sportske infrastrukture na području Parka? *

Označite samo jedan oval po retku.

	Na zadovoljavajućoj je razini	Treba poboljšati	Treba značajno poboljšati
Uređenost staza	☐	☐	☐
Broj staza	☐	☐	☐
Sedežnica i vučnice	☐	☐	☐
Jezero za umjetni snijeg (duža sezona)	☐	☐	☐
Pristup skijalištu (cesta, parking, putovi...)	☐	☐	☐
Kupnja karata (ski pass)	☐	☐	☐
Dodatni sadržaji (snow park, skokovi, rampe, staza sa "hupserima", off-piste, dječji sadržaji...)	☐	☐	☐

8. 4. U kojoj mjeri smatrate da zimski sportski turizam u Parku generira ekonomske koristi (prihodi, zapošljavanje i dr.) ? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
Generira izrazito NISKE koristi	☐	☐	☐	☐	☐	Generira izrazito VISOKE koristi

9. 5. U kojoj mjeri smatrate da proračun grada Zagreba treba financirati razvoj zimskog sportskog turizma u Parku? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
UOPĆE NE treba financirati zimski turizam	☐	☐	☐	☐	☐	U POTPUNOSTI treba financirati zimski turizam

10. 6. U kojoj mjeri razvoj zimskog sportskog turizma vrši pritisak na zaštićeno područje PP Medvednica (previše posjetitelja, rušenje stabala, zagađenje, buka...)? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
Ne vrši gotovo NIKAKAV pritisak	☐	☐	☐	☐	☐	Vrši ZNAČAJAN pritisak

11. 7. U kojoj mjeri smatrate da klimatske promjene utječu na duljinu sezone zimskog sportskog turizma na području Parka (skraćuju skijašku sezonu)? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
UOPĆE NE utječu	☐	☐	☐	☐	☐	IZRAZITO utječu

12. 8. U kojoj mjeri smatrate da zimski sportovi unaprijeđuju fizičko i psihičko zdravlje? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
IZRAZITO unaprijeđuju	☐	☐	☐	☐	☐	UOPĆE NE unaprijeđuju

13. 9. U kojoj mjeri smatrate da utrka FIS Snježna kraljica promovira grad Zagreb i Hrvatsku na međunarodnom tržištu? *

Označite samo jedan oval.

- Radi NEGATIVNU promociju
- Radi ZANEMARIVU promociju
- Radi MALU promociju
- Radi SOLIDNU promociju
- Radi IZNIMNU promociju

14. 10. U kojoj mjeri se slažete da su ovakva istraživanja stavova Zagrepčana važna za daljnji razvoj zimskog sportskog turizma na području PP Medvednica? *

Označite samo jedan oval.

- U potpunosti se slažem
- Djelomično se slažem
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Djelomično se ne slažem
- U potpunosti se ne slažem

Životopis

OSOBNI PODACI

Ime i prezime: Igor Diklić

E-mail: idiklic@net.efzg.hr

Datum rođenja: 27.8.1998.

OBRAZOVANJE

2017.- Ekonomski fakultet - Zagreb, Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij „Poslovne ekonomije“, smjer „Turizam“

2017.-2020. Hrvatski institut za kineziologiju Zagreb, Program osposobljavanja za poslove trenera tenisa

2013.- 2017. Prva gimnazija, Zagreb

2005.-2013. Osnovna škola Većeslava Holjevca, Zagreb

RADNO ISKUSTVO

Poduzeće: HATK Mladost Zagreb

(od- do): kolovoz 2014. – .

Opis posla: teniski trener; rad s početnim i naprednim tenisačima

Poduzeće: TK Zagi

(od-do): rujan 2017.- rujan 2018.

Opis posla: teniski trener; rad s početnim i naprednim tenisačima

Poduzeće: Svijet putovanja Zagreb

(od-do): rujan 2018. - studeni 2018.

Opis posla: voditelj putovanja

OSOBNNE VJEŠTINE I KOMPETENCIJE

Materinski jezik: hrvatski jezik

Drugi jezici: engleski (C1), francuski (B2) i njemački jezik (A2)

Društvene vještine i kompetencije: dobre komunikacijske vještine, predanost radu, spremnost na učenje

Računalne vještine i kompetencije: dobro poznavanje MS Office paketa

Ostale vještine: honorarno online sportsko novinarstvo

KRAJ